

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU
I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU GMINY ŻELECHÓW
NA LATA 2009-2032**

Żelechów, 2009 r.

Spis treści:

1. WPROWADZENIE	3
2. METODYKA WYKONANIA <i>PROGRAMU USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŻELECHÓW NA LATA 2009 - 2032</i>	3
3. OGÓLNE INFORMACJE O AZBEŚCIE.....	4
4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY ŻELECHÓW	8
5. INFORMACJE O ILOŚCI I STANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŻELECHÓW	10
6. OPIS AKTUALNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU ZBIÓRKI, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	12
7. STRATEGIA W ZAKRESIE USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW AZBESTOWYCH	19
7.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE	19
7.2. DZIAŁANIA EDUKACYJNO-INFORMACYJNE	20
7.3. USUWANIE AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	21
8. PODSTAWOWE ZASADY BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST	23
8.1. UŻYTKOWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	23
8.2. USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	24
8.3. UNIESZKODLIWIANIE ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	25
9. HARMONOGRAM ZADAŃ DO REALIZACJI.....	25
10. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI <i>PROGRAMU USUWANIA AZBESTU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŻELECHÓW NA LATA 2009 - 2032</i>	28
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	30
12. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA AZBESTU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŻELECHÓW NA LATA 2009 - 2032	32
13. EDUKACJA EKOLOGICZNA I INFORMOWANIE O RYZYKU ZWIĄZANYM Z NARAŻENIEM NA AZBEST WYSTĘPUJĄCY W ŚRODOWISKU	33
ZAŁĄCZNIK NR 1 - MIĘDZYKRAJOWE I KRAJOWE UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM I USUWANIEM AZBESTU	35
ZAŁĄCZNIK NR 2 WZÓR „PROTOKOŁU ODBIORU (STWIERDZENIE USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST)”	48
ZAŁĄCZNIK NR 3 - WZÓR „WNIOSKU O ODEBRANIE ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST”	49
ZAŁĄCZNIK NR 4 - WZÓR „INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST) I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA	50
ZAŁĄCZNIK NR 5 - WZÓR „OCENY STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST”	51
ZAŁĄCZNIK NR 6 - WZÓR „INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE”	53
ZAŁĄCZNIK NR 7 - WZÓR „OZNAKOWANIA INSTALACJI, URZĄDZEŃ LUB POMIESZCZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST”	55
ZAŁĄCZNIK NR 8 - PRZYKŁAD TABLICZY OGŁOSZEŃ DOTYCZĄCEJ PROBLEMATYKI AZBESTU W URZĘDZIE MIASTA I GMINY	57
SPIS TABEL.....	60

1. Wprowadzenie

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który został przyjęty przez Radę Ministrów RP 14 maja 2002 roku. W rozdziale 12.1. nakłada on na samorząd gminny obowiązek opracowania programu usuwania wyrobów zawierających azbest wraz z programem ochrony przed szkodliwością azbestu oraz szkolenie pracowników mających wpływ na wydawanie decyzji związanych z gospodarowaniem odpadami. Program krajowy został znowelizowany i zastąpiony nowym dokumentem, który został przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”.

Sytuacja taka nakłada na władze gminy szczególny obowiązek wnikliwego przeanalizowania sytuacji w zakresie stosowania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych. Obowiązek ten wiąże się nie tylko z realizacją zapisów obowiązujących aktów prawnych i dokumentów programowych, ale powinien on także wynikać z troski o bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców gminy Żelechów.

W ostatnich latach problem azbestu traktowany jest w sposób priorytetowy, o czym świadczy m.in. przyjęcie Deklaracji Brukselskiej. W dniach 22-23 września 2005 r. w Brukseli odbyła się Europejska Konferencja nt. Azbestu. W wyniku obrad przedstawiono Deklarację Brukselską (Rezolucję wstępną) dotyczącą azbestu. W preambule Deklaracji stwierdzono, że **„azbest pozostaje w Europie głównym czynnikiem rakotwórczym w środowisku pracy. Wyroby azbestowe obecne są w europejskich domach, budynkach użyteczności publicznej i w infrastrukturze, a odpady azbestowe w naszym środowisku w dalszym ciągu, w stopniu trudnym do oszacowania, są przyczyną chorób i umieralności”**. Deklaracja Brukselska stwierdza również, że „Prawa człowieka i zniesienie kary śmierci są podstawowymi wartościami Unii Europejskiej, jednak setki tysięcy Europejczyków jest pozbawionych prawa do zdrowia z powodu ekspozycji na azbest. W wielu przypadkach narażenie jest równoznaczne z wyrokiem śmierci. Konieczne są działania na rzecz ochrony podstawowego prawa do pracy i życia w bezpiecznym środowisku.”

Program usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 – 2032 skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie gminy, ze szczególnym naciskiem na te nieruchomości, na których stwierdzono występowanie wyrobów zawierających azbest. Tej grupie mieszkańców najbardziej powinno zależeć na jak najszybszym usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów azbestowych ze swojego otoczenia. Przewiduje się, że zainteresowanie Programem będzie wzrastać stopniowo z roku na rok, w miarę prowadzenia edukacji w zakresie zagrożeń związanych z usuwaniem azbestu i jego wyrobów oraz propagowania metod i możliwości usunięcia azbestu z otoczenia.

Realizatorami *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 – 2032* będą:

- Urząd Miasta i Gminy Żelechów
- Starostwo Powiatu Garwolińskiego
- Powiatowy Inspektorat Budowlany w Garwolinie
- Podmioty dokonujące usuwania, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest
- Właściciele i zarządcy obiektów budowlanych, w których znajdują się wyroby zawierające azbest

2. Metodyka wykonania Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 - 2032

Niniejszy Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 – 2032 został opracowany na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego, Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim, Powiatowym Inspektoracie Nadzoru Budowlanego w Garwolinie oraz Urzędzie Miasta i Gminy Żelechów. Korzystano również z informacji zawartych w Bazie Azbestowej (www.bazaazbestowa.pl).

Wszystkie ww. organy i jednostki udostępniły posiadane przez siebie informacje będące istotnym źródłem danych służących analizie i weryfikacji stanu aktualnego w zakresie gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest. Do kluczowych materiałów należy zaliczyć tu aktualny stan w zakresie ilości i rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest na terenie gminy według stanu na dzień 2.10.2009 r.

Tworząc przedmiotowy dokument kierowano się zapisami „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” oraz wytycznymi opracowanymi na zlecenie Ministerstwa Gospodarki pn. „Plan usuwania wyrobów zawierającymi azbest z obiektów użyteczności publicznej stanowiących lub będących w zarządzaniu, administrowaniu przez organy administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym”.

Ze względu na fakt, że azbest spożyty w wodzie nie jest szkodliwy dla zdrowia człowieka przyjęto, że niniejszy program nie będzie dotyczył rur azbestowo-cementowych występujących w instalacjach ziemnych. Zastępowanie tych rur wyrobami bezazbestowymi następować będzie sukcesywnie w ramach modernizacji sieci wodociągowej.

3. Ogólne informacje o azbecie

Azbestem nazywa się włókniste minerały z grup serpentynów i amfiboli. Pod względem budowy chemicznej azbest stanowią uwodnione krzemiany, głównie magnezu i żelaza. Najczęściej spotykanymi odmianami azbestu są:

- chryzotyl (azbest biały) – minerał serpentynowy – ogólny wzór chemiczny $3MgO_2SiO_2 \cdot 2H_2O$;
- krokidolit (azbest niebieski) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny $NaFe(SiO_3)_2FeSiO_3 \cdot H_2O$;
- amozyt (azbest brązowy) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny $(FeMg)_7SiO_2 \cdot 2H_2O$.

Odpady zawierające azbest to odpady powstające przy demontażu wyrobów azbestowo-cementowych lub wyrobów izolacyjnych zawierających azbest.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, odpadom zawierającym azbest nadano następujące kody:

Tabela 1. Klasyfikacja odpadów zawierających azbest

Kod odpadów	Podgrupa	Rodzaj
06 07 01*	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04*	Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81*	Odpady z hutnictwa szkła	Odpady zawierające azbest
10 13 09*	Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz z wytworzonych z nich wyrobów	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych
15 01 11*	Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami)	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy

Kod odpadów	Podgrupa	Rodzaj
	opakowaniowymi)	wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11*	Zużyte lub nienadające się do użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe), odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16 06 i 16 08)	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
16 02 12*	Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
17 06 01*	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05*		Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

* - odpady niebezpieczne

W trakcie prowadzenia prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych powstaje pył, zawierający włókna respirabilne zawieszony w powietrzu, które mają właściwości rakotwórcze. Z tego względu odpady zawierające azbest zaklasyfikowano jako odpady niebezpieczne.

Azbest znajduje się w wykazie substancji niebezpiecznych stanowiących załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674) pod numerem indeksowym 650-013-00-6 jako substancja o udokumentowanym działaniu rakotwórczym kategorii 1, stanowiąca poważne zagrożenie zdrowia w następstwie narażenia na długotrwałe oddziaływanie na drogi oddechowe.

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien azbestu, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie są wdychane, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Długie okresy między pierwszym narażeniem a pojawieniem się patologii – zwłaszcza nowotworów – oznaczają, że skutki aktualnego narażenia pojawiać się będą do 30 lat od rozpoczęcia ekspozycji. W świetle dotychczasowych badań wchłanianie azbestu drogą pokarmową nie stanowi ryzyka dla zdrowia człowieka.

Zagrożenia i skutki zdrowotne istniejącego narażenia na azbest w skali kraju nie są rozpoznane. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, może stworzyć również nowe zagrożenia zdrowotne. Mogą one dotyczyć zarówno pracowników zatrudnionych przy usuwaniu i utylizacji materiałów zawierających azbest, jak i większe niż do tej pory zagrożenia populacji bytującej w miejscach prowadzenia prac, szczególnie na obszarach o dużym zaludnieniu. Szacuje się, że w Polsce jest rocznie ok. 120 przypadków zgonów spowodowanych przez międzybłonniaka opłucnej, wywołanego oddziaływaniem azbestu.

W Polsce nie ma naturalnych złóż azbestu nadających się do eksploatacji górniczej. Wyroby azbestowe były produkowane z surowców importowanych z byłego ZSRR, a także Kanady, Włoch, Chin, Afryki, Wielkiej Brytanii i Australii. W latach 1955 – 1995 do kraju przywieziono ponad 2 mln ton azbestu. Ponad 75% importowanego azbestu wykorzystano do produkcji wyrobów cementowo – azbestowych (płyty, rury). Szacuje się, że do pozostałych wyrobów zużyto około 532 ton azbestu. Po roku 1995 import azbestu został ograniczony, aż do poziomu 50 ton/rok do bardzo specyficznych zastosowań, np. do otrzymywania diafragm niezbędnych w procesach otrzymywania chloru. Wykorzystywany był i jest w dalszym ciągu w hutach szkła okiennego w wałach ciągnionych.

Od 1985 roku w Polsce zaprzestano stosowania azbestu krokidolitowego. W dniu 19 czerwca 1997 r. uchwalona została przez Sejm Ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Od dnia 28 września 1998 roku obowiązuje całkowity zakaz produkcji płyt azbestowo-cementowych dla budownictwa, natomiast od 28 marca 1999 roku zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi

azbest. 1 lutego 2005 roku obowiązuje zakaz wprowadzania na terytorium Polski wyrobów zawierających azbest oraz azbestu.

Ze względu na zawartość azbestu w wyrobach, stosowany środek wiążący oraz gęstość objętościową dzieli się je na dwie klasy:

- Klasa I - wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 definiowane jako „miękkie” (słabo spoište) zawierające powyżej 20% azbestu i małą ilość lepiszcza. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniu, czemu towarzyszy znaczna emisja azbestu do otoczenia i w wyniku swobodnego przemieszczania się włókien stwarzają one poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Najbardziej szkodliwe są odpady zawierające kriokidolit.
- Klasa II - wyroby o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m^3 definiowane jako „twarde” zawierające poniżej 20% azbestu. Włókna azbestowe w tych wyrobach są mocno związane i nawet w przypadku mechanicznego uszkodzenia materiału w stosunkowo niewielkiej ilości przedostają się do otoczenia. Wyroby „twarde” są odporne na destrukcję, a duże niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska i zagrożenia dla zdrowia ludzkiego występuje przy ich obróbce mechanicznej.

Do głównych odbiorców płyt azbestowo – cementowych należeli:

- budownictwo wiejskie,
- miejskie budownictwo mieszkaniowe,
- budownictwo przemysłowe,
- energetyka (chłodnie kominowe).

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- Wyroby azbestowo – cementowe, takie jak: płyty faliste, obudowy, płyty Karo, płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbest.
- Wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłowni parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także ubrań i tkanin ognioodpornych. Należą do nich: wata, włókna, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby te zawierają w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu.
- Wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione. Najbardziej powszechnymi wyrobami uszczelniającymi były płyty azbestowo – kauczukowe, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznanym odkształceniom trwałym oraz dobrą elastycznością. Szczeliwa plecione stosowane były do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach, a także w środowisku wodnym, pary wodnej, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli. Zawartość azbestu od 4,5 do 85%.
- Wyroby cierne: okładziny cierne i taśmy hamulcowe, stosowane do różnego rodzaju hamulców, sprzęgła. Azbest chryzotylowy zastosowany w tych wyrobach chronił elementy robocze przed przegrzaniem. Zawartość azbestu od 15 do 75%.
- Wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowe, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych jest znaczna i szacowana na co najmniej 30 do 60 lat. Ta trwałość przez wielu specjalistów porównywana z trwałością betonu, może być, w zależności od warunków eksploatacji ograniczona. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo-cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać.

Wyroby zawierające azbest, gdy są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza, gdy ich powierzchnia nie jest ścierna) nie stanowią zagrożenia zdrowia.

Analizując problematykę wpływu włókien azbestowych występujących w powietrzu atmosferycznym na zdrowie mieszkańców (narażenie środowiskowe) posłużono się opracowaniem Zakładu Epidemiologii Środowiskowej Instytutu Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera w Łodzi wykonanym pod kierunkiem prof. dr hab. med.N. Szeszeni – Dąbrowskiej pt.: „*Sprawozdanie z realizacji tematu 2/DPO/BR/05 Program naukowy dotyczący oceny zagrożeń populacji Polski związanych z azbestem*”

Na terenie powiatu garwolińskiego wykonano 8 pomiarów stężenia włókien azbestu w powietrzu. Wynika z nich, że na terenie powiatu średnie stężenie wynosi 724,4 włókien/m³ i jest średnie w skali całego województwa. Analiza uwzględniająca typ zabudowy wykazała, że zróżnicowanie stężeń w zależności od typu zabudowy nie było istotne statystycznie. Niemalże identyczne średnie wartości stężeń odnotowano na terenach przemysłowych i na osiedlach mieszkaniowych. Natomiast zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego włóknami azbestu w okresie letnim i jesiennym różniło się w sposób istotny statystycznie. Średnie stężenie włókien azbestu z pomiarów w okresie letnim było wyższe niż w okresie jesiennym. Podsumowując, powiat garwoliński został zaklasyfikowany na pozycji 7 (na 42 powiaty) jeśli chodzi o ilości wyrobów azbestowych nagromadzone na jego terenie – wskaźnik nagromadzenia azbestu wynosi 18 Mg/km² oraz na pozycji 6 jeśli chodzi o stężenie włókien azbestu w powietrzu.

Ogólnie źródła narażenia na działanie azbestu, a tym samym ryzyko zachorowania wskutek wdychania przez organizm ludzki pyłu azbestowego można podzielić na źródła związane z narażeniem niezawodowym (w tym również środowiskowym) i narażeniem zawodowym człowieka.

Narażenie niezawodowe na działanie azbestu (w tym środowiskowe) może wystąpić:

- na terenach sąsiadujących z terenami przemysłowymi (np. zakłady stosujące wyroby azbestowe - chłodnie kominowe, chłodnie wieżowe, nieczynne nieoczyszczone zakłady produkujące wyroby azbestowe, dzikie składowiska odpadów zawierających azbest,
- nielegalne składowanie odpadów azbestowych z zmieszaniem odpadami komunalnymi,
- nieprawidłowo prowadzone składowiska odpadów azbestowych),
- u członków rodzin pracowników nieprzestrzegających przepisów i zasad bezpieczeństwa przy usuwaniu, demontażu, transporcie i składowaniu wyrobów i odpadów zawierających azbest,
- w obszarach miejskich przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu,
- w obszarach miejskich i wiejskich w wyniku uszkodzeń mechanicznych i korozji chemicznej i biologicznej ścian osłonowych i pokryć dachowych,
- w obiektach, pomieszczeniach wewnętrznych w wyniku użytkowania wyrobów azbestowych stosowanych jako izolacje ognioodporne, akustyczne, wentylacyjne i klimatyzacyjne, itp.

4. Ogólna charakterystyka gminy Żelechów

Gmina miejsko-wiejska Żelechów położona jest w Województwie Mazowieckim, w Powiecie Garwolińskim. Żelechów oddalony jest od Warszawy o 89 km, Garwolina o 24 km, Siedlec o 66 km, a Lublina – 85 km. Obszar gminy zajmuje powierzchnię 87,13 km², w tym obszary wiejskie - 75,41 km², a miasta - 12,13 km².

Gmina Żelechów graniczy od północy z gminą Miastków Kościelny (województwo mazowieckie), od północnego wschodu i wschodu z gminą Wola Mysłowska (województwo lubelskie), od południa z gminami Trojanów (województwo mazowieckie) i Kłoczew (województwo lubelskie), a od zachodu z gminami Sobolew i Górzno (województwo mazowieckie).

W skład gminy wchodzi jedno miasto (Żelechów) i 18 sołectw (Gąsiory, Gózek, Huta Żelechowska, Janówek, Kalinów, Kotłówka, Łomnica, Nowy Goniwilk, Nowy Kęblów, Piastów, Sokolniki, Stary Goniwilk, Stary Kęblów, Stefanów, Władysławów I, Władysławów II, Wola Żelechowska, Zakrzówek).

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest na Wysoczyźnie Żelechowskiej, będącej częścią Niziny Południowopodlaskiej. Jest to pofalowany teren, ukształtowany przez procesy okresu zlodowaceń, pokryty w większości polami uprawnymi, rzadziej lasami. Najniżej położone obszary występują w północno-wschodniej części gminy (162 m n.p.m.). W okolicach wsi Kotłówka wysokość bezwzględna dochodzi do 195 m n.p.m.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. w mieście i gminie Żelechów zameldowanych jest 8766 osób. Gęstość zaludnienia wynosi 100 osób/km². Liczba stałych mieszkańców zmniejsza się. W mieście i gminie Żelechów występuje niewielka przewaga mężczyzn nad kobietami. Większość ludności mieszka na wsi. Najbardziej zaludnione wsie to: Wola Żelechowska, Stefanów i Piastów.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski gmina znajduje się w granicach mazowiecko-podlaskiego regionu klimatycznego. Teren gminy jest równinny. Lasy zajmują 14,8 % powierzchni gminy, najwięcej ich jest w jej południowo-wschodniej i w północno-wschodniej części. Wśród kompleksów leśnych występują: bory mieszane, lasy mieszane, bory świeże oraz niewielkie powierzchnie boru bagiennego. Dominującymi gatunkami drzew są: sosna, dąb, brzoza i osika. Najstarszymi drzewostanami na terenie gminy są dębiny, które najliczniej występują w okolicy wsi Łomnica. Gospodarkę leśną na terenie gminy prowadzi Nadleśnictwo Garwolin obręb Malamówka.

Do atrakcyjnych krajobrazowo terenów o randze regionalnej występujących na terenie gminy Żelechów należą:

- Uroczysko Wygoda na południe od Żelechowa,
- dolina rzeki Żelechówki na północ od miasta,
- las na zachód od Władysławowa,
- kompleks leśny koło Kalinowa.

Na terenie gminy nie występują obszary o międzynarodowej i krajowej randze przyrodniczo-krajobrazowej, a także obiekty wchodzące w skład Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych. Do projektowanych obszarów chronionych zalicza się:

- „Kalinowski Bór” (rezerwat krajobrazowo-leśny), który objąłby północną część boru między Podlesiem a Kalinowem i Goniwilkiem-lasem, zróżnicowany przyrodniczo, obejmujący chronione gatunki flory i fauny;
- „Wygoda” (rezerwat leśno-florystyczny) obejmujący południową część Uroczyska Wygoda z wykształconym torfowiskiem i znaczną różnorodnością drzewostanów oraz zespołów lęgowych ptaków leśnych.

Obecnie ochroną prawną na terenie miasta objęty jest park zabytkowy. Jest to park krajobrazowy z 2. poł. XVIII w. Zajmuje powierzchnię 7,8 ha, z czego ok. 1 ha stanowią wody otwarte. Jego kompozycja łączy w sobie regularny układ osiowy z krajobrazowym, nawiązując do stylu angielskiego. Elementem centralnym parku jest pałac i oficyna.

W centralnej części Żelechowa znajduje się park miejski założony w latach 50. XX w., pełniący funkcje wypoczynku biernego.

Na terenie miasta i gminy Żelechów znajduje się wiele pomników przyrody, którymi są pojedyncze drzewa lub występujące grupowo twory przyrodnicze o szczególnej wartości kulturowej, historycznej bądź krajobrazowej. W gminie znajduje się 8 pomników przyrody, które obejmują ochroną łącznie 31 drzew z 5 gatunków. Znajdują się one na terenie Żelechowa (lipy drobnolistne i platan klonolistny w parku zabytkowym), Władysławowa (dąb szypułkowy), Stefanowa (lipa drobnolistna, jałowiec pospolity) oraz Piastowa (grusza pospolita).

Do gatunków roślin objętych ochroną całkowitą występujących na terenie gminy Żelechów należą: widłak goździsty, rosziczka okrągłolistna, goryczka wąskolistna, lilia złotogłów, mieczyk dachówkowaty, podkolan biały. Teren gminy jest również bardzo bogaty pod względem fauny. Występują tu liczne gatunki zwierząt chronionych: nocek, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzęsorek rzeczek, zębielek biały, łasica, wiewiórka. Wiele gatunków ptaków zakłada swoje lęgownice na terenie gminy. Na szczególną uwagę zasługują: krogulec, rybitwa białoczelna, przepiórka, należące do gatunków silnie zagrożonych wyginięciem (2 stopień zagrożenia). Występują także inne gatunki zagrożone wyginięciem (3 stopień zagrożenia), takie jak łabędź niemy, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, świergotek łąkowy, kruk, sowa uszata oraz wiele gatunków ptaków o 4-5 stopniu zagrożenia wyginięciem. Na obszarze gminy istnieje niewiele zbiorników wodnych mających podstawowe znaczenie dla rozmnażania płazów. Do chronionych gatunków płazów występujących na obszarze gminy należą: kumak nizinny, ropucha zielona, rzekotka drzewna, ropucha szara, traszka grzebieniasta.

Miasto i gmina Żelechów położone są w prawym dorzeczu środkowego biegu Wisły. Wodami odwadniającymi teren gminy są rzeki: Wilga i jej dopływy, Promnik z dopływami, dopływy rzeki Okrzejki. Przeważająca część obszaru gminy odwadniana jest przez Żelechówkę stanowiącą lewy dopływ Wilgi. Żelechówka wypływa z podmokłych łąk w południowej części gminy i płynie w kierunku północno-wschodnim do Żelechowa. Na północ od miasta do Żelechówki uchodzi Olszanka.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć powiązań komunikacyjnych. Z Żelechowa rozchodzą się drogi w kierunku Garwolina, Stoczka Łukowskiego, Łukowa i Ryk. Przez miasto przebiega droga wojewódzka nr 807. Miejscowość położona jest w odległości 12 km od drogi krajowej nr 17.

Gmina ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują blisko 80 % jej powierzchni, a działalność rolnicza jest podstawowym źródłem utrzymania dla przeważającej liczby mieszkańców. Jednak tylko nieliczne uzyskują dochody wyłącznie z produkcji rolnej.

Na terenie gminy zarejestrowanych jest 535 podmiotów gospodarczych, w tym 31 to podmioty sektora publicznego, a 504 – sektora prywatnego. Są to przede wszystkim małe zakłady usługowe, rzemieślnicze i handlowe. Powstające firmy to często placówki rodzinne, które zatrudniają niewielką liczbę osób. W rejestrowaniu działalności gospodarczej występuje duża rotacja. Brak jest jednak większych zakładów przemysłowych. Do niedawna funkcjonujące filie zakładów warszawskich m.in. Waryński „Żelechów” Sp. z o. o. (produkcja elementów hydrauliki siłowej) są w upadłości. W mieście działają ponadto zakłady obuwnicze „Piechur Bis”, „Bafio” i „Koger”, zakłady krawieckie i dziewiarskie „Italion Fashion” i „Talia” oraz firmy: „Ceg-Bruk” - producent kostki brukowej, „Mir-Pak” - producent opakowań tekturowych i niewielki zakład „Lemet”, produkujący części do maszyn

rolniczych. Duży wpływ na życie gospodarcze miasta i gminy wywiera Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”.

Gmina Żelechów ma charakter typowo rolniczy, przemysł jest tu stosunkowo słabo rozwinięty, większość ludności mieszka na wsi i utrzymuje się z rolnictwa. Na terenie miasta i gminy funkcjonuje 1681 indywidualnych gospodarstw rolnych (1348 na wsi i 333 w mieście) o średniej powierzchni 4,2 ha. Większość z nich stanowią gospodarstwa o słabej klasie użytków rolnych

Struktura gruntów w gminie Żelechów jest następująca:

Lp.	Wyszczególnienie	Wieś	Miasto	Razem
1.	Użytki rolne	5737,5	947,3	6684,8
	grunty orne	4900,0	815,4	5715,4
	łąki	299,7	98,1	397,8
	pastwiska	507,7	29,5	537,2
	nieużytki	30,1	4,3	34,4
2.	Lasy i grunty leśne	1336,8	43,7	1380,5
3.	Pozostałe grunty	465,4	221,2	686,6
Ogółem		7539,7	1212,2	8751,9

Na terenie gminy są 4 ujęcia wody: w Piastowie, w Nowym Goniwilku i dwa w Żelechowie. Urządzenia do ujmowania i uzdatniania wody mają wydajność średniodobową około 800 m³/d, a maksymalną 2000 m³/d. Woda jest uzdatniana poprzez odżelazianie i odmanganianie. Sieć wodociągowa na terenie gminy pod koniec 2008 r. miała 109 km długości i jej stan techniczny był dobry. Funkcjonowało 1 476 połączeń budynków do sieci wodociągowej, a z sieci wodociągowej korzystało 6 248 mieszkańców, w tym 2 968 w mieście Żelechów (74,2% mieszkańców gminy). W 2008 roku gospodarstwom domowym dostarczono 222 dam³ wody.

Na terenie gminy funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości maksymalnej istniejących urządzeń do oczyszczania ścieków (według dokumentacji projektowej) 2200 m³/d. W rzeczywistości jej obciążenie jest znacznie mniejsze, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym maksymalna średniodobowa ilość odprowadzanych ścieków to 800 m³/d. Sieć kanalizacyjna na terenie gminy ma 16,4 km długości i funkcjonuje wyłącznie na terenie miasta Żelechów. Funkcjonuje 627 połączeń budynków do sieci kanalizacyjnej. Z sieci kanalizacyjnej korzystało pod koniec 2008 r. 2 217 mieszkańców (26,3%). Odprowadzono siecią kanalizacyjną 132,2 dam³ ścieków.

W Żelechowie największą kotłownią o łącznej mocy 4,4 MW z kotłami opalonymi węglem kamiennym posiada „Waryński – Żelechów” Spółka z o.o. w upadłości. Kotłownia nie jest wykorzystana całkowicie, wyposażona jest w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych. Na terenie miasta i gminy poza tym eksploatowane są małe - będące źródłem niskiej emisji - kotłownie na węgiel lub na gaz. Struktura gospodarki cieplnej oparta jest na węglu kamiennym, którego udział w bilansie energetycznym gminy wynosi ok. 70 %. Gmina w 50 % jest zgazyfikowana, a długość sieci gazowej wynosi 30 852 m. Odbiorcami gazu było 855 gospodarstw domowych (2 717 osób, co odpowiada 32,3%).

5. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Żelechów

Na terenie Żelechów przeprowadzono w 2008 roku inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Mieszkańcy zgłaszali ilość wyrobów zawierających azbest występującą na terenie nieruchomości wraz z oceną stanu tych wyrobów, a informacje te były weryfikowane i uzupełniane przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Żelechów. Wyniki inwentaryzacji wprowadzane są na bieżąco do Bazy Azbestowej, gdzie znajdują się także informacje o wyrobach zawierających azbest w obiektach należących do osób prawnych.

Całkowita powierzchnia wyrobów azbestowo – cementowych na terenie gminy Żelechów wynosi **211 880,48 m²**, co odpowiada **2 522,597 Mg** (przy zastosowaniu przelicznika 1m² = 0,012 Mg). Wyroby zgłoszone przez osoby fizyczne to 209 395,4 m²(2 512,744 Mg), a przez osoby prawne – 2 485,083 m² (29,821 Mg). W tych wyrobach czysty azbest stanowi średnio 11,5%.

Tabela 2. Ilość wyrobów zawierających azbest i powierzchnia tych wyrobów zgromadzona na terenie obiektów należących do osób fizycznych i osób prawnych

Lp	Nazwa miejscowości	Ilość azbestu w m ²	Ilość azbestu w Mg
1	Gózdek	5 072	60,864
2	Huta Żelechowska	12 807	153,684
3	Janówek	6 307	75,684
4	Kalinów	10 401	124,812
5	Kotłówka	8 215	98,58
6	Łomnica	3 886	46,632
7	Nowy Goniwilk	11 558	138,696
8	Nowy Kęblów	11 515,5	138,186
9	Piastów	21 494	257,928
10	Sokoloniki	3 744	44,928
11	Stary Goniwilk	8 695	104,34
12	Stary Kęblów	8 984,5	107,814
13	Stefanów	27 065	324,78
14	Władysławów	14 261	171,132
15	Wola Żelechowska	17 463,85	209,566
16	Zakrzówek	1 528	18,336
17	Żelechów	34 734,5	416,814
18	Pozostałe	1 664	19,968
<i>Razem wyroby zawierające azbest – osoby fizyczne</i>		<i>209 395,4</i>	<i>2 512,744</i>
19	Wyroby zawierające azbest – osoby prawne	2 485,083	29,821
Razem		211 880,48 m²	2 522,597 Mg

Azbest znajdujący się na terenie gminy występuje przede wszystkim w postaci płyt azbestowo – cementowych falistych znajdujących się głównie na dachach budynków, płyt azbestowo - cementowych płaskich dachowych typu „karo”, oraz w niewielkiej ilości płaskich płyt elewacyjnych. Zinwentaryzowano 2 419,5 Mg płyt azbestowo – cementowych falistych dla budownictwa oraz 89,626 Mg płyt azbestowo-cementowe płaskich.

Oszacowano, iż zinwentaryzowana ilość wyrobów zawierających azbest jest niepełna – obejmuje około 95% nagromadzonych wyrobów. W kolejnych latach ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy Żelechów będzie uszczegółowiana.

Stan techniczny pokryć dachowych i płyt elewacyjnych jest na ogół dostateczny, tzn. ogólnie płyty nie są pokruszone ani obstrzępione, a jedynie porośnięte porostami organicznymi lub zabrudzone wodami opadowymi wymieszanymi z sadzami kominowymi. Nieuszkodzone płyty nie stwarzają zagrożenia dla zdrowia ludzi związanego z emisją włókien azbestu do powietrza. Wszystkie wyroby zaliczono do II stopnia pilności usuwania.

6. Opis aktualnie funkcjonującego systemu zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest

System zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest prowadzony jest w oparciu o zapisy aktualnie obowiązujących aktów prawnych dotyczących ww. problematyki. Na 30 dni przed rozpoczęciem prac zgłaszany jest do Wydziału Budownictwa Starostwa Powiatowego w Garwolinie zamiar wymiany pokrycia dachowego (planowane roboty budowlane dotyczą usunięcia wyrobów zawierających azbest). Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, przy zgłoszeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, otrzymuje z Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Garwolinie listę firm uprawnionych do demontażu wyrobów zawierających azbest. Ich wykaz przedstawiono na końcu rozdziału. Po wybraniu firmy, ustaleniu zakresu robót i zawarciu umowy następuje demontaż i wywiezienie odpadów zawierających azbest.

Jednak część odpadów azbestowych (najczęściej płyt eternitowych pochodzących z pokryć dachowych) usuwana jest w sposób całkowicie niezorganizowany w miejscach nie przeznaczonych do tego celu – np. w lasach (tzw. „dzikie wysypiska”). Można sądzić, że odpady te nie trafiają tam od przedsiębiorców posiadających stosowane zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie ich zbiórki i transportu, ale od pojedynczych gospodarzy, właścicieli, którzy samodzielnie rozwiązali swój „problem” z azbestem. Duża część osób usuwających azbest zleca firmom posiadającym stosowne uprawnienia jedynie wywiezienie odpadów, natomiast demontażu dokonuje własnymi siłami. Takie rozwiązanie stanowi duże zagrożenie dla środowiska, gdyż przy uszkodzeniu materiałów zawierających azbest do środowiska uwalniają się włókna azbestu.

Starosta Garwoliński wydaje decyzje zatwierdzające programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi firmom uprawnionym do demontażu pokryć azbestowych tj. wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Są to następujące podmioty:

EKOCHEM EKOSERVICE Sp. z o.o.

Al. Kościuszki 99, 90-441 Łódź

tel./fax (042) 255 77 29; kom. 0 607 348 062, 0 607 348 017, 0 508 636 824

e-mail: borodino@interia.pl

ALBEKO Sieger Sp. j.

Kotowy, 87-510 Skrwilno

tel./fax (054) 280 02 87; tel. (054) 280 02 88; kom. 0 607 148 700

e-mail: info@albeko.pl

http: www.albeko.pl

TERMA Henryk Szpryngiel

Bydgoszcz, Tel. Kom. 606 961 081

WOT-PRZEM Kazimierz Mackiewicz

Toruń, Tel. Kom. 602 442 359

EKO-PIK Erwin Tachowiak

Środa Wielkopolska, Tel. Kom. 605 222 877

PPHU ABBA-EKOMED Sp. z o.o. (demontaż, usuwanie, transport i unieszkodliwianie)

ul. Poznańska 152, 87-100 Toruń

tel./fax (056) 651 36 67, 654 86 70, 654 86 71, 651 44 25, kom. 601 94 60 70

http: www.abba-ekomed.com.pl

INSBUD MONTANA Sp. z o.o.

ul. Sulejkowska 55, 00-006 Warszawa
tel. (022) 673 11 71; fax (022) 673 11 72

NESCO-POLSKA Sp. z o.o.

ul. Kopernika 58, 05-501 Piaseczno
tel./fax (022) 737 01 13, 737 06 30
e-mail: nesco-polska@peryt.net.pl

SEGI-AT Sp. z o.o.

ul. Ratuszowa 7/9, 03-450 Warszawa

JOLKA Sp. J. Materiały i Usługi Budowlane K. Fila, W. Mincer
ul. Główna 5, 97-200 Tomaszów Mazowiecki

Usługi Budowlane – Sylwester Oziemski

ul. Mickiewicza 68, 05-600 Grójec

Zakład Usług Remontowo-Budowlanych - Zbigniew Kapis

ul. Polna 3A/45, 05-600 Grójec

WASTROL Sp. z o.o.

ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań
tel. (061) 874 10 07; fax (061) 874 10 06, kom. 0 601 70 39 83

PROEKO Grupa Polska

ul. Geodetów 31a, 05-500 Piaseczno
tel. (022) 756 70 52, 750 97 08, 750 97 09, fax (022) 756 70 51
e-mail: proeko@proekogp.com.pl
http: www.proekogp.com.pl

Zakład Remontowo-Budowlany - Stanisław Karolczak

ul. Przełajowa 10/56, 94-044 Łódź
tel./fax (042) 686 67 37, tel. kom. 0 602 45 52 52
e-mail: stanislaw.karolczak@poczta.fm

ALGADER HOFMAN SP. Z O.O.

ul. Wólczyńska 133, budynek 11B, 01-919 Warszawa
tel./fax (022) 864 94 97, 864 94 99, 834 73 53, 864 98 12, 834 75 80; kom. 0 603 124 853
e-mail: algader_biuro@post.pl

AGA Usługi Ogólnobudowlane – Kubiak Zofia

ul. Ratuszowa 17/19/22, 03-451 Warszawa
tel. (022) 618 08 37

Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych TERMOEXPORT

ul. Żurawia 24/7, 00-515 Warszawa
tel. (022) 821 34 67, 621 21 97; te./fax (022) 621 40 64, 821 41 75

Przedsiębiorstwo Usług Budowlanych, Blacharstwo Montażowe - Ryszard Szczotka

Sarny 28a; 08-504 Ułęż
tel. (081) 880 32 82, kom. 0 604 26 26 70

REMBUD

Aleja Legionów 4, 08-400 Garwolin

Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego M.J. Sp. z o.o.
Michałowice, ul. Graniczna 6
05-816 Reguły

Zakład Usług Remontowo-Budowlanych – Jerzy Parol
Ruda Talubska 50, 08-400 Garwolin

SKORTEX – Mariusz Jejmocki
ul. Lniana 24/3, 91-158 Łódź

Zakład Usług Budowlanych Grzegorz Czarnocki
Żabokliki 120, 08-110 Siedlce
tel./fax (025) 631 95 15

FIRMA JARZOMBEK – Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe (tylko Pilawa)
ul. Ryszki 25/3, 41-500 Chorzów
tel/fax 241 97 13

P.P.H.U. GAJAWI – Gabriel Rogut
ul. Odyńca 24, 93-150 Łódź
tel. Kom. 501 028 153; fax(042) 688 43 70

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe KAN-POL - Iwona Łosiewicz
ul. Storczykowa 30, 20-143 Lublin
tel.0506 181 850; fax 0506 090 503

Firma Wielobranżowa WOLT CENTER - Grzegorz Lewandowski
Nowa Biała 1a, 09-411 Stara Biała
tel. (024) 365 63 92, kom. 0509 770 658

Usługi Remontowo-Budowlane ROBBUD – Robert Kępka
Krzywda 2, 08-450 Łaskarzew
tel. kom.: 606 814 287

Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe JUKO – Jerzy Szczukocki
ul. 1-go Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski
tel. (044) 732 69 63, 64 do 65; tel./fax (044) 649 94 23, 649 94 24

Zakład Remontowo-Budowlany, Kazimierz Jakimiak
ul. Kwiatowa 5, 08-110 Siedlce
tel. (025) 644 29 33

Zakład Remontowo-Budowlany AMBROŻY Sp.J.
ul. Meissnera 1/3/222, 03-982 Warszawa, Biuro: ul. Piekarska 20, 00-264 Warszawa
tel/fax (022) 831 07 64

Zakład Usług Produkcji i Handlu, Jan Stanisław Górlński
ul. Moniuszki 85, 06-200 Maków Mazowiecki
tel./fax (029) 717 04 67; kom.: 0 606 640 377
e-mail: zupih@o2.pl

HYDROGEOTECHNIKA Sp. z o.o.
ul. Ściegiennego 262A, 25-116 Kielce
tel.: (041) 348 06 60; fax (041) 361 01 59
e-mail: info@hydrogeotechnika.pl

http: www.hydrogeotechnika.pl

P.P.H.U. PLASTIMET-PANOIRAMA Sp. z o.o.

ul. Fabryczna 9; 05-084 Leszno
tel.: (022) 725 92 66; tel./fax (022) 725 92 67

PPHU ABBA-EKOMED Sp. z o.o.

ul. Moniuszki 11/13; 87-100 Toruń
tel./fax (056) 651 44 25, 654 86 70, 654 86 71, 651 36 67; fax (056) 651 40 08
e-mail: biuro@biuro.ekomed.pl
http: www.ekomed.pl

ALBEKO Sieger Sp.J.

Kotowy, 87-510 Skrwilno
tel.: (054) 280 02 87; fax: (054) 280 02 88
e-mail: info@albeko.pl
http: www.albeko.pl

Roboty Wykończeniowe Remontowo-Budowlane – Zbigniew Talar

Wola Łaskarzewska 45; 08-450 Łaskarzew

Transport-Metalurgia Sp. z o.o.

ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko
tel.: (044) 685 41 35; fax: (044) 685 42 90

CleanMed

ul. Pusta 5/9; 08-110 Siedlce
tel. (025) 633 61 90, 633 61 91, 644 55 75; fax (025) 633 61 92
email: cleanmed@cleanmed.com.pl

DACHMEX Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe, Kamil Wojewoda

Sarny 28 A; 08-504 Ułęż
tel.kom. 0 606 603 705, fax (081) 880 33 48

Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych WOD-BUD Sp. z o.o.

ul. Piłsudskiego 14, 23-200 Kraśnik
tel. (081) 825 26 05; fax (081) 825 24 76

ALMAX Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych

ul. Wrocławska 3; 26-600 Radom
tel. (048) 362 88 42, fax (048) 340 13 00
http: www.almaxradom.com.pl
e-mail: almax@almaxradom.com.pl

Buhck Recycling Sp. z o.o.

ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań
tel. (061) 650 23 01; fax (061) 650 23 19
e-mail: buhck@buhck.pl
http: www.buhck.pl

Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe AWAT Sp. z o.o.

ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa
tel. (022) 683 92 48, 683 91 63, 683 91 78, fax (022) 666 89 41

Firma Handlowo-Usługowa PROJEKT-BUD - Edyta Psut

ul. Podwale 17, 00-252 Warszawa
tel./fax (022) 831 76 88, (044) 725 21 74; kom. 0 502 308 504

Przedsiębiorstwo Producyjno-Handlowo-Usługowe EKO-MIX

ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław
tel./fax (071) 332 45 00, tel. (025) 332 41 61, kom. 0 600 703 713
www.ekomix.pl
e-mail:info@ekomix.pl

POLONICA Sp. z o.o.

ul. 1 Maja 191, 25-655 Kielce
tel. (041) 345 56 40

Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe EKO-SAM BIS

siedziba: ul. Bema 84, 05-074 Halinów, zakład: Olesin, 05-311 Dębe Wielkie
tel./fax (025) 758 45 80

EKO LIDER Jarosław Wyglądała

Lucin 4, 08-400 Garwolin
tel. (025) 683 09 53

„Traffic” Krzysztof Popławski

ul. Kombatantów 4/1, 15-110 Białystok
tel. 085 678 54 80, fax 085 676 13 44

Usługi Dekarskie Mariusz Szczygielski

Gózddek 45A, 08-430 Żelechów
tel. 0502 372 583

Ścisłe przestrzeganie wspomnianych procedur ma na celu zapewnienie bezpiecznego dla środowiska i zdrowia ludzkiego usunięcia wyrobów azbestowych. W praktyce jednak, jak wykazała analiza stanu aktualnego, realizacja procedur odbywa się nie w pełni. O ile nie można mieć zastrzeżeń do przedsiębiorców zajmujących się zbiórką i transportem odpadów zawierających azbest (najczęściej spełniają oni stawiane im wymagania w zakresie posiadania stosowanych pozwoleń i decyzji oraz wywiązują się z nałożonych na nich przepisami obowiązków), to wątpliwości budzi sposób postępowania właścicieli wyrobów azbestowych.

Z całą pewnością można stwierdzić, że nieprawidłowe (w świetle odpowiednich aktów prawnych oraz przedstawionych w niniejszym opracowaniu procedur) postępowanie podmiotów będących właścicielami wyrobów zawierających azbest związane jest z kwestią finansową oraz niewystarczającą świadomością ekologiczną.

Odpady zawierające azbest unieszkodliwiane są poprzez składowanie. Według stanu na dzień 31. wrzesień 2009 r. w Polsce funkcjonowały następujące obiekty tego typu:

Tabela 3. Wykaz istniejących i przygotowywanych składowisk odpadów zawierających azbest (stan na wrzesień 2009 r.)

Lp	Nazwa składowiska Lokalizacja	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
Województwo dolnośląskie			
1	Składowisko Odpadów Przemysłowych, ul. Górnicza 1 58-303 Wałbrzych	Mo-Bruk Korzenna 214 33-322 Korzenna	105 796
2	Składowisko odpadów przemysłowych –Zakład w Godzikowicach	Dolnośląska Korporacja Ekologiczna	500

	ul. Stalowa 12 55-200 Oława	ul. Kopalniana 7 59-101 Polkowice	
3	Składowisko odpadów w Marcinowie, gm. Trzebnica	Urząd Miasta Trzebnica, ul. Piłsudskiego 1 55-100 Trzebnica	10 000
4	Teren KGHM „Polska Miedź” w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów ul. Żukowicka 1 67-200 Głogów	KGHM „Polska Miedź” S.A. w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów	Wykorzystywane przez właściciela
Województwo kujawsko-pomorskie			
5	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Małociechowo, gm. Pruszcz	„ECO-POL” Sp. z o.o. ul. Św. Jana 18 D 87-140 Chełmża	13 840
Województwo lubelskie			
6	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś gm. Poniatowa	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Młodzieżowa 4 24-320 Poniatowa	1 500
7	Składowisko Piaski Zarzecze II Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 14 23-200 Kraśnik	149 930
Województwo lubuskie			
8	Składowisko Odpadów Azbestowych ul. Małszyńska 180 Chróścik gm. Gorzów Wielkopolski	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski	29 320
Województwo łódzkie			
9	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadwinówka gm. Radomsko	Metalurgia S.A. ul. Reymonta 62 97-500 Radomsko	28 960
10	„Bagno-Lubień” – teren Elektrowni Bełchatów S.A.	Elektrownia Bełchatów S.A. z/s w Rogowcu ul. Wyzwolenia 30 97-406 Rogowiec	Wykorzystywane przez właściciela
Województwo małopolskie			
11	Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym gm. Bolesław	Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o., ul. Osadowa 1 32-329 Bolesław	60 540
12	Składowisko odpadów „Za rzeką Białą” ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów	13 780
Województwo mazowieckie			
13	Składowisko odpadów komunalnych w Rachocinie	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej ul. Traugutta 33 09-200 Sierpc	45 000
Województwo opolskie			
B r a k s k ł a d o w i s k			
Województwo podkarpackie			
14	Składowisko Odpadów w Młynach gm. Radymno	Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skoloszowie 341 37-550 Radymno	36 828
15	Składowisko Odpadów Pysznic gm. Pysznic	Gminny Zakład Komunalny ul. Wolności 295 37-403 Pysznic	969

P	Kozodrza gm. Ostrów	Zakład Usług Komunalnych w Ostrowie	[17 740]
Województwo podlaskie			
16	Składowisko Odpadów Miastkowo pow. Łomża	MPGKiM ul. Poznańska 141 18-400 Łomża	700
P	Składowisko odpadów budowlanych zawierających azbest na terenie składowiska odpadów komunalnych w m. Korytki gm. Jedwabne	Komunalny Zakład Budżetowy ul. Mickiewicza 4 18-420 Jedwabne	[I etap - 20 000] [II etap - 21 500]
Województwo pomorskie			
17	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie Bierkowo 120 76-261 Bruskowo Wielkie gm. Słupsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku, ul. Szczecińska 112 76-200 Słupsk	14 380
18	Składowisko Odpadów w Gilwie Małej Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn	58 360
P	Kwatera na odpady zawierające azbest	Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. w Gdańsku ul. Jabłoniowa 55 80-180 Gdańsk Szadółki	bd
Województwo śląskie			
19	Sektor III na odpady azbestowe, wydzielony w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Knurowie Szybowa 44 Knurów	PPHU „Komart” Sp. z o.o. ul. Szpitalna 7 44-194 Knurów	284 740
P	Składowisko odpadów komunalnych Świętochłowice – teren po eksploatacji hałdy Huty „Florian”	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Łagiewnicka 76 41-608 Świętochłowice	[30 000]
20	Kwatera X na odpady azbestowe w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Dąbrowie Górniczej	Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o. ul. Koksownicza 1 42-523 Dąbrowa Górnicza	186
21	Składowisko odpadów azbestowych na terenie Oczyszczalni Ścieków Deszczowo- Przemysłowych Huty Katowice Dąbrowa Górnicza	ARCELOR MITTAL POLAND S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej, ul. J. Piłsudskiego 92 41-308 Dąbrowa Górnicza	Wykorzystywane przez właściciela
22	Wydzielona subkwateryna na odpady zawierające azbest w ramach sektora III składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu Zdroju	Cofinco-Poland Sp. z o.o. ul. Graniczna 29 40-956 Katowice	16 000
Województwo świętokrzyskie			
23	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrow gm. Tuczępy	Środowisko i Innowacje Sp. z o.o. Dobrow 8 28-142 Tuczępy	163 440
Województwo warmińsko-mazurskie			
24	Składowisko odpadów zawierających azbest Półwieś gm. Zalewo	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. ul. 3-go Maja 8 14-100 Ostróda	19 500
25	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1 82-300 Elbląg	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1 82-300 Elbląg	3 984

Województwo wielkopolskie			
26	Składowisko odpadów niebezpiecznych, ul. Sulańska 11 62-510 Konin	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11 62-510 Konin	162 990
Województwo zachodniopomorskie			
27	Zakład odzysku odpadów ul. Łubuszan 80 Sianów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 75-724 Koszalin	15 685
28	Składowisko odpadów Dalsze gm. Myślibórz	„Eko-Mysł” Sp. z o.o. Dalsze 36 74-300 Myślibórz	1 800
RAZEM – ISTNIEJĄCE			1 258 728
RAZEM - PRZYGOTOWYWANE			69 240

Rozwój technologii dopuszcza składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych oraz przetwarzanie odpadów azbestowych w celu ostatecznego unicestwienia włókien azbestu.

7. Strategia w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych

7.1. Założenia ogólne

Głównym celem jest:

Całkowite usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów do 2032 roku

Pozostałe cele to:

1. Uaktualnienie informacji o miejscach i obiektach zawierających azbest – do 2012 roku
2. Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium gminy
3. Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko
4. Edukacja mieszkańców gminy w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka oraz propagowanie właściwych metod i sposobów bezpiecznego dla środowiska i zdrowia człowieka usuwania azbestu.
5. Pomoc mieszkańcom gminy w pozyskiwaniu środków finansowych na zadania związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* proces usuwania tych wyrobów powinien być zakończony do 2032 roku.

Okres do 2032 roku podzielono na 3 przedziały czasowe, tj.:

- przedział I – obejmuje lata 2009 – 2012;
- przedział II – obejmuje lata 2013 – 2022;
- przedział III – obejmuje lata 2023 – 2032.

W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe cele do osiągnięcia w trzech podokresach. Perspektywa krótkoterminowa to lata 2009 -2012, średnioterminowa to lata 2013-2022, a długoterminowa to lata 2023-2032.

Tabela 4. Cele w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych

Lp.	Okres	Cele
Całkowite usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów do 2032 roku		
1.	Lata 2009-2012	Uaktualnienie informacji o miejscach i obiektach zawierających azbest
		Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
2.	Lata 2013-2022	Bezpieczne usunięcie ok. 28% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
		Bezpieczne usunięcie ok. 35% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
3.	Lata 2023-2032	Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
		Bezpieczne usunięcie ok. 37% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych

7.2. Działania edukacyjno-informacyjne

W kolejnych latach na terenie gminy Żelechów kontynuowane będą działania edukacyjne i informacyjno – popularyzacyjne. Zgodnie z zapisami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032, wzory materiałów informacyjnych – logo, poradniki, filmy edukacyjne, plakaty, ulotki, itp. przygotowane zostaną przez Ministerstwo Gospodarki, a następnie przekazane gminom do bezpłatnego wykorzystania i rozpowszechniania.

Pracownicy Urzędu Miasta i Gminy, a także pracowników spółdzielni mieszkaniowych będą brali udział w szkoleniach z zakresu problematyki właściwego postępowania z azbestem. Ze względu na zmiany w przepisach prawa, zaleca się udział w szkoleniach co najmniej raz na 2-3 lata.

Upowszechnione zostaną poradniki dotyczące finansowania usuwania azbestu i postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, systematycznie aktualizowane, opracowane przez Ministerstwo Gospodarki lub inne podmioty zajmujące się tematyką azbestu.

Ważny segment odbiorców informacji o Programie stanowią – obok właścicieli obiektów i przedsiębiorców – media lokalne ora organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje zainteresowane działalnością proekologiczną. Ważną rolę w komunikacji pełnić będą parafie, szkoły, ośrodki kultury, przychodnie lekarskie i inne instytucje gromadzące codziennie ludzi. Problematyka usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest będzie elementem edukacji ekologicznej w szkołach wszystkich szczebli, co wymaga jednak przygotowania i rozpowszechnienia odpowiednich materiałów.

Najskuteczniejszym i najtańszym sposobem dotarcia do odbiorców jest informacja elektroniczna. Na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Żelechów opublikowane zostaną odpowiednie, wyodrębnione opracowania poświęcone szkodliwości i konieczności usuwania azbestu zawierające przykładowo:

- akty prawne dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz regulujące sposób bezpiecznej ich eksploatacji, usuwania i unieszkodliwiania,
- możliwe źródła finansowania usuwania azbestu,
- informacje o zagrożeniach powodowanych przez azbest,
- informacje o działaniach gminy/powiatu podejmowanych w celu usuwania azbestu i uzyskanych efektach,
- wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i składowanie odpadów,
- wykaz firm posiadających uprawnienia do usuwania wyrobów zawierających azbest i transportu powstałych odpadów).

Zainteresowane osoby będą miały możliwość zadania pytania drogą elektroniczną lub udostępnienie im tematycznego forum dyskusyjnego, jako platformy formułowania opinii i uwag.

Wiele informacji dotyczących spraw związanych z azbestem znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki: <http://www.mg.gov.pl/Gospodarka/Azbest/>

7.3. Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest

Poniższej przedstawiono szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia z terenu gminy Żelechów w terminie do 2032 roku w trzech przyjętych okresach czasowych.

Tabela 5. Ilość wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia na terenie gminy Żelechów

L.p.	Wyszczególnienie	Jedn.	Lata		
			2009-2012	2013-2022	2023-2032
Usunięcie wyrobów zawierających azbest wraz z unieszkodliwieniem					
1.	Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia	Mg	706	883	934
2.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest przewidzianych do usunięcia	m ²	58 833	73 583	77 833
3	Koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z unieszkodliwieniem	zł.	706 000 ¹	1 059 600 ²	1 401 000 ³
Nowe pokrycia					
4	Koszty nowego pokrycia	zł.	2 176 821 ⁴	2 943 320 ⁵	3 346 819 ⁶
Sumarycznie koszty		zł	2 882 821	4 002 920	4 747 819
W okresie 2009-2032		zł.	11 633 560 zł		

Usuwanie wyrobów zawierających azbest:

¹ - przyjęty średni koszt usunięcia 1 Mg wyrobów zawierających azbest 1000 zł

² - przyjęty średni koszt usunięcia 1 Mg wyrobów zawierających azbest 1200 zł

³ - przyjęty średni koszt usunięcia 1 Mg wyrobów zawierających azbest 1500 zł

Nowe pokrycia:

⁴ - przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 37 zł/m², bez robocizny

⁵ - przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 40 zł/m², bez robocizny

⁶ - przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 43 zł/m², bez robocizny

Szacuje się, że na terenie gminy znajduje się ok. **2 523 Mg** wyrobów zawierających azbest. Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną wycofane z użytkowania w kolejnych latach:

- w latach 2009–2012 około 28% odpadów (706 Mg – około 176,5 Mg rocznie),
- w latach 2013–2022 około 35% odpadów (883 Mg – około 88,3 Mg rocznie),
- w latach 2023–2032 około 37% odpadów (934 Mg – około 93,4 Mg rocznie).

Przyjęte założenia oznaczają, że rocznie z terenu gminy Żelechów powinno być usunięte średnio 105 Mg azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Proponuje się następujące postępowanie w związku z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest:

Działania po podjęciu decyzji o wymianie pokrycia dachowego zawierającego azbest - eternit:

1. Na 30 dni przed rozpoczęciem prac należy zgłosić do Wydziału Budownictwa Starostwa Powiatowego w Garwolinie zamiar wymiany pokrycia dachowego. Należy podkreślić, iż planowane roboty budowlane dotyczą usunięcia wyrobów zawierających azbest.
2. Dokonanie wyboru koncesjonowanego wykonawcy robót budowlanych z listy znajdującej się w Wydziale Rolnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Garwolinie.
3. Zawarcie umowy z wykonawcą.
4. Na 7 dni przed rozpoczęciem planowanych robót wykonawca zobowiązany jest powiadomić Inspekcję Pracy oraz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego.
5. Wskazane jest, aby z uwagi na dobrosąsiedzkie stosunki, poinformować sąsiadów o planowanych robotach.
6. Pokrycie dachowe przeznaczone do demontażu przez cały czas trwania prac powinno być zraszane w celu utrzymania go w stanie wilgotnym.
7. Wykonawca musi wyznaczyć wokół budynku strefę zamkniętą (strefę zagrożenia azbestem) oraz zamieścić stosowne ostrzeżenie. Demontaż eternitu powinien odbywać się z dużą ostrożnością, tzn. bez uszkodzeń płyt eternitowych.
8. Zdemontowany eternit powinien być pakowany w worki z polietylenu lub polipropylenu o grubości co najmniej 0,2 mm. Worki powinny być zamykane w sposób uniemożliwiający ich przypadkowe otwarcie. Wszystkie worki powinny być oznakowane w specjalny sposób. Tak przygotowane pakunki muszą być wywiezione na specjalne składowiska odpadów.
9. Po zakończeniu prac wykonawca ma obowiązek uprzątnięcia terenu z pozostałości azbestu. Powinien zastosować czyszczenie na mokro (podciśnieniowy sprzęt odkurzający).
10. Pracownicy nie powinni wchodzić na dach przez właz dachowy. Wchodząc po drabinie włókna azbestowe osiadłe na butach nie będą wnoszone do wnętrza domu.
11. W innym przypadku należy pamiętać o dokładnym oczyszczeniu wnętrza domu odkurzaczem podciśnieniowym ze specjalnym filtrem z włókien azbestowych
12. Jeżeli prace dotyczące usuwania eternitu trwają dłużej niż jeden dzień należy pamiętać, aby oczyścić drogi komunikacyjne i używany wcześniej sprzęt.
13. Wykonawca następnie oczyszcza miejsce prowadzonych robót i najbliższe otoczenie z pozostałości azbestu.
14. Po zakończeniu robót wykonawca zobowiązany jest wystawić oświadczenie o przeprowadzeniu przez niego wszystkich prac (wraz z oczyszczeniem terenu z pyłu azbestowego) z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.
15. Oświadczenie wykonawcy należy przechowywać co najmniej przez 5 lat.

Wykonawca prac, przed przystąpieniem do ich wykonywania obowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie powinno zawierać w szczególności:

- rodzaj lub nazwę wyrobów zawierających azbest,
- termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac,
- adres obiektu,
- kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest,
- określenie liczby pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem,

Przed przystąpieniem do demontażu eternitu teren wokół budynku (nie mniej niż 3 m) powinien zostać wydzielony białą-czerwoną taśmą. Dodatkowo muszą zostać umieszczone tablice ostrzegawcze

„Uwaga! Zagrożenie azbestem”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

W 2008 r. przeprowadzono badania podczas prac rozbiórkowych prowadzonych na wolnym powietrzu, które wykazały, że stężenie włókien w strefie oddychania pracowników wahały się w granicach 0,001 – 0,08 $\mu\text{l}/\text{cm}^3$ (najwyższe dopuszczalne stężenie NDS wynosi 0,1 $\mu\text{l}/\text{cm}^3$). Wyniki badań wskazują ponadto, że przeprowadzenie jednorazowo prac rozbiórkowych na wolnym powietrzu nie stanowi zagrożenia wystąpienia patologii azbestozależnych. Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań i opinie lekarskie planowane jest rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest. Na zorganizowanie szkoleń lokalnych dla tych podmiotów przewidziane zostało wsparcie finansowe ze środków Ministra Gospodarki.

8. Podstawowe zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

8.1. Użytkowanie wyrobów zawierających azbest

Zgodnie z przepisami właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, zobligowany jest do dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów i sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania (zgodnie z załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest - Dz. U. Nr 71, poz. 649). Przepisy w sposób szczegółowy określają, kiedy usuwanie wyrobów zawierających azbest jest konieczne. Określają także jak należy postępować z obiektami, w których użyto azbestu i jak należy zabezpieczyć wyroby zawierające azbest.

Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się ww ocenę w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz oceny łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest i obiektu budowlanego przechowuje właściciel, użytkownik wieczysty (lub jeśli jest ustanowiony) zarządca nieruchomości. Natomiast drugi egzemplarz oceny należy przekazać w ciągu 30 dni od dnia kontroli Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

Jeżeli suma punktów oceny wynosi:

- 65 i więcej punktów (I stopień pilności) tzn. wymiana lub naprawa wymagana jest bezzwłocznie,
- powyżej 35 do 60 (II stopień pilności) tzn. ponowna ocena musi nastąpić do 1 roku,
- do 35 punktów (III stopień pilności) tzn. ponowna ocena musi nastąpić w terminie do 5 lat.

Wynikiem przeglądu jest decyzja odnośnie dalszego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Kierunki postępowania mogą być następujące:

- pozostawienie wyrobu i zabezpieczenie go w miejscu eksploatacji, w celu wyeliminowania możliwości lub ograniczenia emisji włókien azbestowych do powietrza (dotyczy wyłącznie wyrobów „twardych”)
- usunięcie wyrobów i zastąpienie ich materiałami nie zawierającymi azbestu (dotyczy wyrobów „miękkich” oraz zakwalifikowanych do wymiany „twardych”).

Wyroby zawierające azbest nie zaklasyfikowane do wymiany w ocenie, przeglądzie technicznym powinny być zabezpieczone przez:

- zabudowę (zamknięcie przestrzeni), w której znajdują się wyroby zawierające azbest, szczelną przegrodą bez naruszenia samego wyrobu (przegroda może być wykonana m.in. ze sklejki, płyt gipsowych lub cegły),

- pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką za pomocą substancji impregnujących (substancje impregnujące mają na celu wewnętrzne związanie cząstek azbestu, uniemożliwiając tym samym kruszenie się wyrobu azbestowego) bądź substancji błonotwórczych (substancje błonotwórcze tworzą na powierzchni wyrobu szczelną i dobrze przylegającą warstwę, która uniemożliwia odłamywanie się wyrobu).

Prace zabezpieczające wyroby zawierające azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie kwalifikacje.

8.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

W razie stwierdzenia konieczności usunięcia wyrobów zawierających azbest, należy podjąć możliwie jak najszybciej prace, mające na celu eliminację źródeł emisji włókien azbestowych do otoczenia.

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest muszą być odpowiednio przygotowane poprzez:

- przeprowadzenie ewidencji jakościowej i ilościowej przewidzianych do usunięcia materiałów zawierających azbest;
- przygotowanie i zatwierdzenie planu prac (plan prac zawiera m.in. opis zabezpieczenia obiektu prac przed zanieczyszczeniem otoczenia azbestem, harmonogram prac z podaniem ich lokalizacji wraz z określeniem ilości powstających odpadów na poszczególnych etapach prac, informację o środkach zabezpieczających pracowników, sposób zabezpieczenia odpadów, określenie miejsca składowania odpadów);
- zgłoszenie usunięcia wyrobów zawierających azbest w starostwie powiatowym;
- określenie miejsca i częstotliwości monitorowania zawartości włókien azbestu w powietrzu, podczas wykonywania prac i po ich zakończeniu;
- zgłoszenie prac do inspektora nadzoru budowlanego oraz okręgowego inspektora pracy (zgłoszenie zawiera: rodzaj i nazwa wyrobów zawierających azbest, termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac, adres obiektu, kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest, określenie liczby pracowników, którzy będą przebywać w kontakcie z azbestem).

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest muszą być wykonywane przez przeszkolonych pracowników, którzy zostali maksymalnie ochronieni przed jego szkodliwością dla zdrowia (stosowanie sprzętu zabezpieczającego układ oddechowy, stosowanie odpowiedniej odzieży ochronnej). W celu zminimalizowania pylenia włókien azbestowych należy nawilżać wyroby wodą przed ich usuwaniem i utrzymywać w stanie wilgotnym przez cały czas pracy. Jeśli jest to technicznie możliwe należy demontować całe wyroby bez jakiegokolwiek uszkodzenia. Odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem należy wykonywać za pomocą narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

Monitoring pyłów azbestu w środowisku przeprowadza się przed przystąpieniem do prac (tło zanieczyszczeń), w trakcie i po wykonaniu prac. Wyniki pomiarów pozwalają na kontrolę prawidłowości prowadzenia prac i efektywności środków zabezpieczających przed emisją azbestu do środowiska.

8.3. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest nie mogą być kierowane do powtórnego wykorzystania (odzysk). Także przetwarzanie chemiczne lub fizyczne – chemiczne, ze względu na właściwości azbestu, jest w praktyce trudne do zrealizowania. Biorąc powyższe pod uwagę praktycznie jedynym sposobem unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest na dzień dzisiejszy składowanie na odpowiednio przygotowanych do tego celu składowiskach. Szczegółowe zasady składowania odpadów azbestowych regulowane są przez Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów.

Na składowisku odpadów azbestowych zakłada się deponowanie odpadów pochodzących z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczonych kodami:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Podstawową zasadą, która warunkuje technologię składowania odpadów zawierających azbest, jest zasada, że odpady te muszą zostać całkowicie zabezpieczone przed ich kontaktem z powietrzem atmosferycznym. Azbest po złożeniu i przykryciu gruntem mineralnym jest nieszkodliwy dla środowiska wodno – gruntowego oraz powietrza atmosferycznego. Złoże odpadów zawierających azbest nie może być w jakikolwiek sposób naruszone, czy to przez prace ziemne czy przez odwierty.

W 2005 roku weszło w życie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935), które dopuszcza składowanie azbestu i innych odpadów niebezpiecznych pod ziemią. Rozporządzenie to określa szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk podziemnych w zakresie lokalizacji, eksploatacji i zamknięcia, a także zakres, sposób i warunki prowadzenia monitoringu tych składowisk.

9. Harmonogram zadań do realizacji

Harmonogram zadań do realizacji dotyczących usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów w latach 2009 – 2032, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Harmonogram zadań do realizacji w ramach Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 - 2032

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania lata
1.	Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów na terenie gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998 r.	Gmina, właściciele i zarządcy obiektów budowlanych	Budżet gminy GFOŚiGW środki właścicieli i zarządców nieruchomości	2009 - 2032
2.	Gromadzenie przez burmistrza informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW PFOŚiGW	2009 - 2032
3.	Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu	Gmina podmioty posiadające	Właściciele lub zarządcy	2009-2032

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania lata
	pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w <i>Programie</i>	uprawnienia w zakresie odbioru i transportu azbestu i odpadów zawierających azbest, właściciele i zarządcy obiektów budowlanych	nieruchomości, budżet gminy, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, Kredyty, Pożyczki	
4.	Zintensyfikowanie kontroli tzw. "dzikich wysypisk odpadów" gdzie znajdują się także odpady azbestowe	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW PFOŚiGW	2009 - 2032
5.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest. Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Środowiska, Województwo, Powiat, Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW Budżet powiatu PFOŚiGW budżet centralny fundusze ekologiczne	2009 - 2032
6.	Uczestnictwo w szkoleniach lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, a następnie przekazywanie zdobytej wiedzy właścicielom i użytkownikom budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	Gmina, Powiat	Budżet gminy GFOŚiGW Budżet powiatu PFOŚiGW budżet centralny fundusze ekologiczne	2009 - 2032
7.	Opiniowanie decyzji dotyczących „Programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi” dla podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Gmina	-----	2009 - 2032
8.	Opracowanie Zarządzenia Burmistrza w sprawie warunków dofinansowania z budżetu gminy działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji.	Gmina	-----	2010
9.	Współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest	Gmina	-----	2009 - 2032
10.	Współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest	Gmina	-----	2009 - 2032
11.	Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację <i>Programu</i>	Gmina	-----	2009 - 2032
12.	Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).	Gmina	-----	2009 - 2032

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania lata
13.	Monitoring i ocena realizacji Programu	Gmina	-----	Praca ciągła
14.	Sporządzanie co dwa lata informacji w zakresie realizacji zadań <i>Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 – 2032</i>	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW	2011 - 2033

Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych.

10. Finansowe aspekty realizacji Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 - 2032

Ramową strategię programu oparto na celach i dwóch grupach zadań, tj. pozainwestycyjnych (w tym organizacyjnych) i inwestycyjnych.

Zadania pozainwestycyjne zmierzają do:

- rzetelnego i kompletnego rozpoznania ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie miasta,
- zintensyfikowania kontroli tzw. "dzikich wysypisk odpadów" gdzie znajdują się także odpady azbestowe,
- organizacji kampanii informacyjnej o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- usprawnienia monitoringu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest i składowania odpadów azbestowych,
- wdrożenia monitoringu realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych,
- intensyfikacji procesu poszukiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,

Zadania inwestycyjne zmierzają do:

- usunięcia wszystkich wyrobów i odpadów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów

Zakłada się, że w latach 2009 – 2032 realizacja Programu będzie odbywać się przy pomocy środków finansowych pozyskanych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz w oparciu o środki powiatu i budżetu gminy. Wsparcie dotyczyć będzie sfinansowania części kosztów: zabezpieczenia, demontażu, transportu oraz unieszkodliwienia wyrobów i odpadów zawierających azbest. Po stronie właścicieli obiektów budowlanych pozostaną koszty nowych pokryć dachowych i elewacyjnych.

Dofinansowanie odbywać się będzie z budżetu gminy oraz Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dla oszacowania prawdopodobnych kosztów przedsięwzięcia, przyjęto jednostkowe koszty wykonania w/w usług (przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od firm świadczących usługi w zakresie demontażu pokryć dachowych i transportu odpadów azbestowych, działających na terenie powiatu garwolińskiego). Według informacji uzyskiwanych z podmiotów zajmujących się usuwaniem azbestu oraz innych jednostek administracyjnych, koszt jednostkowy usunięcia (demontaż i wywiezienie) azbestu wynosi obecnie od 600 do 30 000 złotych za 1 Mg, przy czym średnia cena kształtuje się na poziomie 900 złotych za tonę. Cena ta zależy głównie od:

- ilości odpadów przeznaczonych do usunięcia,
- miejsca, w którym występują wyroby zawierające azbest (np. parter lub wyższe piętro, położenie miejscowości, skąd usuwany jest azbest, itp.),
- rodzaju wyrobów zawierających azbest (np. płyty dachowe lub tynki),

przy czym im większa ilość odpadów, tym stawka jednostkowa jest niższa. W większości firm można negocjować cenę, jeśli usuwana ilość odpadów jest większa od 6 - 8 Mg. W sprzyjających warunkach, w zależności od warunków lokalnych, możliwe są upusty w wysokości nawet 20 – 30%.

Na cenę końcową składają się następujące czynności: demontaż lub skuwanie wyrobów, pakowanie, zabezpieczenie do transportu, transport i unieszkodliwianie (w tym koszty składowania, łącznie z opłatą za korzystanie ze środowiska opłacana marszałkowi województwa, na terenie którego znajduje się składowisko). Samo wywiezienie odpadów zawierających azbest (bez prac demontażowych) jest tańsze i kształtuje się w granicach 400 – 1 000 złotych za tonę (średnio 600 złotych za tonę).

Te stosunkowo wysokie ceny wynikają z warunków, jakie musi spełniać przedsiębiorca usuwający azbest oraz nakładów z tym związanych. Składają się na nie koszty związane m.in. z uzyskaniem odpowiednich decyzji, specjalistycznym szkoleniem pracowników, przygotowaniem i zabezpieczeniem miejsca pracy, środkami ochrony osobistej dla pracowników oraz specjalistycznych narzędzi i materiałów stosowanych w pracach remontowych. Ponadto, nadzór nad pracami musi być prowadzony przez specjalistów, a ewentualne badania potwierdzające prawidłowość wykonania prac wykonane przez laboratoria akredytowane. Także odpady do transportu muszą być bardzo dobrze zabezpieczone i oznakowane w specjalny sposób, a sam transport może być dokonany wyłącznie przez firmę posiadającą odpowiednie zezwolenie. Wszystko to generuje znacznie wyższe koszty niż w przypadku typowych prac budowlanych.

Istotnym składnikiem ceny są koszty składowania, z uwagi na opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku, wnoszone na konto urzędów marszałkowskich jako opłaty za korzystanie ze środowiska.

Na terenie gminy Żelechów ilość azbestu i wyrobów zawierających azbest określono jako 2 523 Mg. Realizacja Programu potrwa do 2032 roku, tj. 24 lata. Oznaczałoby to, że rocznie usuwanych powinno być średnio 105 Mg azbestu i wyrobów zawierających azbest. Bez uwzględnienia nowych pokryć dachowych, średni roczny koszt realizacji Programu wynosił będzie wówczas około 132 tys. zł rocznie lub 485 tys. zł z uwzględnieniem nowych pokryć.

Całkowity koszt realizacji Programu oszacowano na 11 633 560 złotych.

Dla gminy Żelechów Burmistrz wyda zarządzenie, w którym określone zostaną zasady uzyskania finansowej pomocy udzielanej z budżetu gminy na usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów oraz odpadów zawierających azbest z terenu gminy.

Poniżej przedstawiono uwarunkowania związane z finansowaniem usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest, wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu.

Usuwanie wyrobów azbestowych z budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz oczyszczanie terenów nieruchomości

Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, że koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych i oczyszczanie terenu nieruchomości

Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez gminę według następujących założeń:

- 1) Wsparcie z budżetu gminy lub funduszy ochrony środowiska powinno być przeznaczone na dofinansowanie usługi polegającej na bezpiecznym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- 2) Kosztami kwalifikowanymi dofinansowywanej usługi bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest są koszty:
 - a) demontażu wyrobów zawierających azbest,
 - b) transportu odpadów zawierających azbest,
 - c) złożenia odpadów zawierających azbest na właściwym składowisku lub przekazania do urządzenia przewoźnego przetwarzającego odpady zawierające azbest,
- 3) Wsparcie nie może przekroczyć 80% całego kosztu usługi,
- 4) Wielkość wsparcia zostanie określona jako stała kwota odniesiona do jednostki fizycznej usuwanego odpadu, którą może być np. 1 m² pokrycia dachowego lub elewacyjnego, 1 m² izolacji ściennej, 1 tona rur, 1 tona unieszkodliwionego odpadów zawierających azbest,
- 5) Beneficjentami wsparcia są jednostki samorządu terytorialnego, które wybierają w przetargach spełniających wymagania prawa przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie bezpiecznego usuwania azbestu,
- 6) Wsparcie zostanie udzielone po:
 - a) potwierdzeniu przez przedsiębiorcę:
 - złożenia odpadów zawierających azbest na składowisku odpadów lub przetworzenia w urządzeniach przewoźnych,
 - oczyszczenia terenu, na którym był prowadzony demontaż wyrobów zawierających azbest;
 - b) rozliczeniu kompleksowej usługi.

Niedopuszczalne jest łączenie wsparcia na usunięcie azbestu ze wsparciem na termomodernizację, jeśli jej koszt obejmuje usunięcie wyrobów azbestowych.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych – połączenie z innymi działaniami (m.in. termomodernizacja, przebudowa gospodarstwa rolnego)

Istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w ramach projektów i programów nie kierowanych bezpośrednio do użytkowników wyrobów azbestowych. Są to projekty związane z gospodarką odpadami, termomodernizacją obiektów budowlanych, remontami i przebudowami obiektów związanych z produkcją rolną, przebudową budynków na cele mieszkaniowe.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów i terenów użyteczności publicznej

Wiele obiektów i terenów użyteczności publicznej wymaga pilnego oczyszczenia z azbestu dla przywrócenia im dawnych funkcji lub zmiany sposobu użytkowania. W budżecie gminy, w miarę posiadanych możliwości mogą być zaplanowane środki finansowe na wsparcie prac przygotowawczych do oczyszczania z azbestu takich obiektów (na opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej i projektowej).

11. Źródła finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest

Jedną z podstawowych barier, które ograniczają usuwanie wyrobów zawierających azbest są koszty związane z ich demontażem, transportem i unieszkodliwieniem.

Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne gminy oraz kredyty.

Środki finansowe możliwe do uzyskania przez gminę

W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki planowane jest finansowanie zadań wspierających realizację *Programu* w latach 2009-2032.

Środki z krajowych funduszy ochrony środowiska mogą być wykorzystywane m.in. na finansowanie działań dotyczących oczyszczania kraju z azbestu. Beneficjentami środków mogą być jednostki samorządu terytorialnego, które zlecanym przez nie zadaniem usuwania wyrobów zawierających azbest mogą objąć zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak i nieruchomości właścicieli prywatnych. Środki funduszy ochrony środowiska mogą być pozyskiwane z:

- 1) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 2) Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska. Dzięki temu oferuje szeroką gamę kredytów. Zadania z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest mogą być finansowane poprzez udzielanie kredytów:

- kredyty preferencyjne z dopłatami z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do oprocentowania, charakteryzujące się m.in. niższym od komercyjnego oprocentowaniem i możliwością uzyskania karencji w spłacie kapitału. Warunki udzielania tych kredytów są zróżnicowane, określone w umowie (przedsięwzięcie musi wpisywać się w listę priorytetów funduszu)
- kredyty komercyjne ze środków banków zagranicznych - linia KfW5 (*Kreditanstalt für Wiederaufbau*) oraz ze środków banku, w tym w ramach porozumień BOŚ ze sprzedawcami i dystrybutorami wyrobów służących ochronie środowiska.

Źródła zagraniczne finansowania ochrony środowiska to głównie fundusze unijne. W okresie programowania do 2013 roku pomoc finansowa z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej będzie przyznawana w Polsce w ramach poszczególnych programów pomocowych (tzw. programów operacyjnych), stanowiących narzędzia realizacji Narodowej Strategii Spójności.

Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest w latach 2009-2013 może być wspierane ze środków unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. RPO Województwa Mazowieckiego inwestycje związane z bezpiecznym usuwaniem azbestu ujmuje w dwóch działaniach. W ramach działania 4.2. *Ochrona powierzchni ziemi* przewidziane jest wsparcie kompleksowego oczyszczenia terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwanie azbestu z budynków administracji publicznej oraz budowa składowisk odpadów niebezpiecznych. Działanie 5.2. *Rewitalizacja miast* jest ukierunkowane na zintegrowane projekty odnowy obszarów miejskich, w których wymiana wyrobów azbestowych jest elementem projektu.

W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 udzielane jest wsparcie na projekty z zakresu remontów lub przebudowy budynków, które mogą dotyczyć renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, renowacji lub adaptacji budynków na cele mieszkaniowe i modernizacji gospodarstw rolnych.

Zasady dofinansowania usuwania azbestu przez gminę

O środki na dofinansowanie przedsięwzięć związanych z likwidacją wyrobów azbestowych mogą ubiegać się zarówno osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej, jak i przedsiębiorcy, jednostki organizacyjne gminy, wspólnoty mieszkaniowe i in. Przyznanie środków następować będzie na podstawie wniosku złożonego w Urzędzie Miasta i Gminy Żelechów na formularzu, którego wzór zawierać będzie przysłałe zarządzenie burmistrza w tej sprawie.

Wniosek osoby fizycznej może być rozpatrywany po udokumentowaniu prawa własności do usuwanego wyrobu azbestowego, złożeniu kopii zgłoszenia wykonania robót budowlanych, informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz dokonaniu oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (Powiatowa Inspekcja Nadzoru Budowlanego) - wymaganych rozporządzeniami wykonawczymi do obowiązujących przepisów. Integralną częścią wniosku powinien być wypełniony harmonogram rzeczowo-finansowy, na podstawie najniższych kosztów wybranych na zasadzie konkursu ofert spośród co najmniej trzech firm posiadających uprawnienia do prowadzenia prac remontowo- budowlanych na terenie powiatu garwolińskiego z udziałem wyrobów azbestowych.

Środki na dofinansowanie likwidacji wyrobów azbestowych przez przedsiębiorców, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe i inne jednostki będą przyznawane na podobnych zasadach, z uwzględnieniem dodatkowych wymagań wynikających z warunków dysponowania celowymi funduszami publicznymi.

Wnioski o dofinansowanie rozpatrywane będą zgodnie z kolejnością wpływu, z zastrzeżeniem, że w pierwszej kolejności rozpatrywane będą wnioski o dotacje, dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest, będących w złym stanie technicznym – I stopień pilności.

Decyzję o udzieleniu dotacji dla poszczególnych przedsięwzięć podejmie Burmistrz Miasta i Gminy Żelechów, kierując się wydanym uprzednio zarządzeniem, programami ochrony środowiska, strategią rozwoju oraz stosując inne przyjęte kryteria wyboru (np. wielkością obszaru objętego zasięgiem działania przedsięwzięcia, liczbą osób objętych zasięgiem działania przedsięwzięcia, stanem przygotowania przedsięwzięcia, itp.).

Burmistrz udzieli dotacji na podstawie umowy cywilno-prawnej sporządzonej w formie pisemnej z podmiotem realizującym przedsięwzięcie, określającej w szczególności:

- szczegółowy opis przedsięwzięcia oraz termin rozpoczęcia i zakończenia przedsięwzięcia,
- wysokość udzielonej dotacji,
- tryb kontroli wykonania przedsięwzięcia,
- termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji,
- zasady zwrotu niewykorzystanej dotacji lub wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

Uruchomienie środków finansowych nastąpi po przedłożeniu faktur oraz protokołów odbioru dotyczących realizowanego przedsięwzięcia i ich zatwierdzeniu przez upoważnionych pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Żelechowie.

12. Monitoring realizacji Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żelechów na lata 2009 - 2032

Monitoring realizacji zadań *Programu* obejmuje gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji o usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności dotyczących:

1. ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest oraz wytworzonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest;
2. ilości składowanych odpadów zawierających azbest;
3. ilości i wyników przeprowadzonych inwentaryzacji oraz oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest i ich lokalizacji na terenie gminy.

Do monitorowania stopnia realizacji „Programu” przyjęto następujące wskaźniki:

Tabela 7. Wskaźniki monitorowania wdrażania Programu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1	Ilość zdjętych wyrobów zawierających azbest w danym roku sprawozdawczym	m ²
2	Ilość budynków, z których usunięto wyroby zawierające azbest	sztuk
3	Ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest	Mg/rok
4	Stopień usunięcia wyrobów zawierających azbest (ilość wyrobów usuniętych/ilość wyrobów zinwentaryzowanych w 2009 roku)	%
5	Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację „Programu ...” w danym roku	%
6	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców (np. co do sposobu wykonywania prac wynikających z Programu)	Liczba/opis
7	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnej	Liczba/opis

Na poziomie krajowym planowane jest utworzenie Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest, który zapewni:

- prezentację wyników inwentaryzacji ilości i przestrzennego rozmieszczenia azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- planowanie i wspomaganie logistyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- monitoring procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

13. Edukacja ekologiczna i informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku

„Każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą.” (art. 9 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz. U. nr 62 poz. 627 z późn. zm.)

Informowanie o ryzyku wiąże się z przekazaniem pojedynczym jednostkom lub całym społecznościom informacji o narażeniu na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe. Proces ten powinien odbywać się zgodnie z zasadami określonymi w odpowiednich aktach prawnych a uzyskane na jego drodze informacje mogą być podstawą opracowania różnych wariantów strategii zmniejszania ryzyka.

Istotą informowania jest przekazanie rzetelnej, wiarygodnej informacji. Jej jakość uwarunkowana jest wieloma czynnikami, w tym poziomem merytorycznym odbiorców i nadawców, możliwością i umiejętnością oceny oszacowania ryzyka wynikającą z kompetencji specjalistów, a także warunkami polityczno – społecznymi (jak np. współpraca środków masowego przekazu z organami decyzyjnymi).

W kontekście szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie ludzi szczególnej konieczności informowania o ryzyku podlegają pracownicy specjalistycznych firm zajmujących się usuwaniem wyrobów azbestowych.

Podstawowe obowiązki pracodawcy, w tym dotyczące informowania pracowników o ryzyku związanym z wykonywaną pracą, wynikają z ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.), a zwłaszcza z jej Działu dziesiątego zatytułowanego: „Bezpieczeństwo i higiena pracy”.

Zgodnie z art. 207 § 1., pracodawca, ponosząc odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy, jest zobowiązany chronić zdrowie i życie pracowników poprzez zapewnienie

bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.

Do szczegółowych obowiązków pracodawcy w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy należy między innymi:

- ocenianie i dokumentowanie ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą oraz stosowanie niezbędnych środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko, a także informowanie pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami (art. 226),
- przeprowadzanie, na swój koszt, badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, rejestrowanie i przechowywanie wyników tych badań i pomiarów oraz udostępnianie ich pracownikom (art. 227 § 1).

W odniesieniu do powyższych zapisów można stwierdzić, że informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku wiąże się nie tylko z wypełnieniem ciążącego na organach rządowych i samorządowych oraz na przedsiębiorcach prawnego obowiązku, ale jest także warunkiem podjęcia strategicznych działań związanych z usunięciem zagrożenia. Właściwe przekazanie informacji, za pośrednictwem powszechnie stosowanych norm i zasad, w sposób jasny i czytelny, jest także gwarantem nawiązania dialogu ze społecznościami lokalnymi.

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego Programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Upowszechnienie Programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją usuwaniem azbestu. Przewiduje się, że w następnych latach gminy będą otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to lepiej poznać potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować środki niezbędne do wydania na ten cel oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z otoczenia, co jest celem Programu.

Załącznik nr 1 - Międzynarodowe i krajowe uwarunkowania formalno – prawne związane ze stosowaniem i usuwaniem azbestu

Zasady bezpiecznego postępowania z odpadami zawierającymi azbest regulują przede wszystkim następujące przepisy prawne:

Konwencja Nr 162 Konferencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 24 czerwca 1986 r. – dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu.

Akty normatywne Unii Europejskiej regulujące tematykę związaną z azbestem

Przepisy Unii Europejskiej regulują postępowanie ze szkodliwymi dla zdrowia ludzkiego substancjami chemicznymi, w tym również azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Większa część tych regulacji dotyczy ochrony zdrowia osób zatrudnionych przy pracach w kontakcie z wyrobami zawierającymi szkodliwe materiały, wprowadzając szczegółowe ograniczenia i specjalne wymagania dla metod pracy oraz środków zabezpieczających ludzi. Druga część regulacji dotyczy ochrony środowiska, metod pomiarów zanieczyszczenia włóknami i pyłem azbestu, a także metod zabezpieczenia przed emisją tych szkodliwych substancji. Wiele zapisów w poszczególnych dyrektywach stanowią regulacje dotyczące obowiązków pracodawców w zakresie ochrony pracowników i otoczenia miejsca prac przed zagrożeniami, wynikającymi z możliwości uwalniania się pyłu i włókien azbestu, w czasie trwania robót przy produkcji, zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających te składniki. W aktach prawnych Unii Europejskiej dotyczących azbestu znajdują się też wskazówki i wytyczne dla państw członkowskich dotyczące wprowadzania w życie przepisów regulujących problematykę azbestu, a także form i metod pomocy, szkolenia i kontroli – w celu stworzenia odpowiednich warunków dla sprawnego wdrożenia nowych przepisów.

Najważniejsze uwarunkowania przedstawiono w poniższej tabeli:

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
Wprowadzenie azbestu do obrotu, stosowanie i oznakowanie	
Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 1, str. 27)	Zbliżenie przepisów ustawodawczych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących: klasyfikacji, pakowania, oraz etykietowania substancji niebezpiecznych dla człowieka i środowiska, wprowadzanych na rynek państw członkowskich
(uchylona 1 czerwca 2009 r.) Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 3, str. 317)	Ograniczenie wprowadzania do obrotu i stosowania w Państwach Członkowskich Wspólnoty substancji i preparatów niebezpiecznych; Wprowadza: - włókna azbestowe jako substancję i preparat niebezpieczny; - zakaz wprowadzania do obrotu i stosowanie tych włókien lub wyrobów zawierających te włókna; - przepisy szczególne w sprawie etykietowania wyrobów zawierających azbest;
Zmieniające dyrektywę Rady 76/769: Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych	Uszczegóławia zapis dotyczący zakazu wprowadzania do obrotu i stosowania produktów zawierających włókna azbestowe, w odniesieniu do zabawek, materiałów i preparatów, które mają być stosowane przez rozpylania, wyrobów gotowych w postaci proszku w sprzedaży detalicznej, akcesoriów do

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
<p>Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 263 z 24.09.1983, str. 33; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 7, str. 118)</p> <p>Dyrektywa Rady 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. zmieniająca po raz siódmy (azbest) dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 375 z 31.12.1985, str. 1; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 8, str. 86)</p> <p>Dyrektywa Komisji 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. dostosowująca do postępu załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 362 z 31.12.1991, str. 36; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 11, str. 13)</p> <p>Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999, s. 18, Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13,t. 24, str. 193)</p>	<p>palenia, katalitycznych filtrów i urządzeń izolacyjnych, farb i lakierów</p> <p>Uszczegóławia zapisy wprowadzone w Dyrektywie 85/610/EWG dotyczące zakazu stosowania produktów zawierających azbest o kolejne materiały</p> <p>Uszczegóławia: Zakaz wprowadzania do obrotu oraz stosowanie włókien azbestu (Krocydolit, CAS nr 12001–28–4, Amozyt, CAS nr 12172–73–5, Antofyllit, CAS nr 77536–67–5, Aktynolit, CAS nr 77536–66–4, Tremolit, CAS nr 77536–68–6, Chryzotyl, CAS nr 12001–29–5) i produktów zawierających go, dodanych świadomie.</p> <p>Używanie produktów zawierających włókna azbestowe, które już zostały zainstalowane i/lub były używane przed datą wprowadzenia w życie dyrektywy 1999/77/WE przez dane Państwo Członkowskie, może być kontynuowane do czasu, gdy zostaną usunięte lub skończy się ich okres użytkowania.</p> <p>Państwa Członkowskie mogą, w celu ochrony zdrowia, zakazać stosowania tych produktów na swoim terytorium, zanim zostaną one usunięte lub skończy się ich okres użytkowania.</p>
<p>Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywę Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE</p>	<p>Uchyła od 1 czerwca 2009 r. Dyrektywę 76/769/EWG</p>
<p>Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa</p>	<p>Ochrona i zapobieganie zagrożeniom zdrowia wśród pracowników narażonych na działanie azbestu</p> <p>Ustanawia metody pomiaru oraz dopuszczalne</p>

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
<p>szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 1, str. 264)</p> <p>Zmieniające dyrektywę Rady 83/477:</p> <p>Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) Dz. Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 1, str. 415</p> <p>Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 4, str. 312)</p> <p>Sprostowanie do Dyrektywy Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983 r.; Polskie wydanie specjalne, Roz. 05, t. 01, str. 264)</p>	<p>wartości stężenia azbestu w powietrzu: zgodnie z art. 8 dyrektywy 2003/18/WE żaden pracownik nie będzie narażony na działanie azbestu unoszącego się w powietrzu w stężeniu przekraczającym 0,1 włókna na cm³ jako średnia ważona; zawiera plany pracy, wskazówki medycznej oceny pracowników, rejestr przypadków azbestozy i mezoteliomy; wskazuje obowiązek informowania o obecności azbestu w budynku lub instalacji osób, które mogą być narażone na azbest w wyniku używania, konserwacji lub innych prac; wskazuje obowiązek szkoleń dla pracowników narażonych na kontakt z azbestem; wskazuje obowiązek ochrony pracowników w miejscu pracy</p>
<p>Dyrektywa Rady 89/391/EWG dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy Dz. Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 1, str. 349)</p>	<p>Wprowadzenie w życie środków wzmacniających ochronę bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy</p> <p>Ogólne zasady dotyczące ochrony przed zagrożeniami zawodowymi; ogólne zasady w zakresie ochrony bezpieczeństwa i zdrowia, eliminacji zagrożeń i czynników sprzyjających powstawaniu wypadków, informowania, konsultacji, szkolenia pracowników i ich przedstawicieli; ogólne wytyczne odnoszące się do wprowadzenia w życie wymienionych zasad; dotyczy wszystkich sektorów działalności zarówno publicznych jak i prywatnych (przemysłowego, rolniczego, handlowego, administracyjnego, usług, szkolnictwa, oświaty i kultury, działalności rozrywkowej)</p>
<p>Dyrektywa Rady 92/57EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy</p>	<p>Określa minimalne wymagania bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach</p> <p>Obowiązki inwestora w zakresie sporządzania planu</p>

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
89/391/EWG (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Polskie wydanie specjalne Rozdział 05 Tom 02 P. 71 – 88)	bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz podczas poszczególnych etapów realizacji inwestycji; zgodnie z Załącznikiem II prace stwarzające szczególne zagrożenia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników to m.in.: prace, podczas których pracownicy są narażeni na działanie substancji chemicznych lub biologicznych stwarzających szczególne zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia lub powodujących konieczność prawną monitorowania stanu zdrowia pracowników
Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 2, str. 219)	Ochrona pracy osób młodych Dotyczy osób poniżej 18 roku życia posiadających umowę o pracę lub pozostających w stosunku pracy określonym przez prawo; zgodnie z artykułem 7 ust 1, 2 oraz załącznikiem do Dyrektywy (pkt. 3 lit. f) dyrektywa wprowadza zakaz zatrudniania osób młodych przy pracach z azbestem
Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie środków chemicznych Sposoby określenia i oceny ryzyka związanego z narażeniem na działanie niebezpiecznych środków chemicznych; minimalne wymagania dotyczące ochrona zdrowia i bezpieczeństwa pracowników oraz sposoby zapobiegania zagrożeniom związanym działaniem niebezpiecznych środków chemicznych; obowiązek informowania o obecności azbestu w budynku lub instalacji osób, które mogą być narażone na azbest w wyniku używania, konserwacji lub innych prac; obowiązek szkoleń dla pracowników narażonych na kontakt z azbestem
Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 5, t. 5, str. 35)	Ochrona pracowników przed zagrożeniem ich zdrowia i bezpieczeństwa, które wynika bądź prawdopodobnie wyniknie z narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych w miejscu pracy, a także zapobieganie takiemu zagrożeniu Ustala szczególne wymagania minimalne w zakresie zapobiegania i zmniejszania narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych w miejscu pracy, włącznie z wartościami dopuszczalnymi; w odniesieniu do azbestu, którym zajmuje się dyrektywa 83/477/EWG, przepisy dyrektywy obowiązują zawsze, gdy są bardziej korzystne dla bezpieczeństwa i higieny pracy
Ochrona środowiska przed zanieczyszczeniem	
Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz.Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.;	Zapobieganie i zmniejszanie zanieczyszczenia azbestem w interesie ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska Wprowadza definicje: azbestu, azbestu surowego,

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 13, t. 8, str. 269)	stosowania azbestu, pracy z produktami zawierającymi azbest; określa środki zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia azbestem; stężenie azbestu, emitowanego przewodami odprowadzającymi do powietrza w czasie stosowania azbestu, nie przekroczyło wartości dopuszczalnej wynoszącej 0,1 mg/m ³ ; recykling ścieków azbestowych; odpowiednia rozbiórka budynków, konstrukcji i instalacji zawierających azbest; transport i składowanie odpadów azbestowych przy zachowaniu wszystkich niezbędnych środków zapobiegawczych; określa metody poboru próbek i ich analiz
Gospodarka opadami zawierającymi azbest	
Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych Dz. Urz. WE L 377 z 21.12.1991, str. 20, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 2, str. 78)	Zbliżenie ustawodawstwa Państw Członkowskich w sprawie kontrolowanego gospodarowania odpadami niebezpiecznymi Definicja odpadów niebezpiecznych; obowiązek rejestracji odpadów niebezpiecznych; obowiązek właściwych władz opracowywania, oddzielnie lub w ramach ich ogólnych planów gospodarowania odpadami, plany gospodarowania odpadami niebezpiecznymi oraz udostępnianie ich do publicznej wiadomości
Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 4, str. 228)	Poprzez surowe wymagania eksploatacyjne i techniczne dotyczące odpadów i składowisk zapewnienie środków, procedur i zasad postępowania zmierzających do zapobiegania negatywnym dla środowiska skutkom składowania odpadów w trakcie całego cyklu istnienia składowiska, w szczególności zanieczyszczeniu wód powierzchniowych, wód gruntowych, gleby i powietrza oraz skutków dla środowiska globalnego, włącznie z efektem cieplarnianym, a także wszelkiego ryzyka dla zdrowia ludzkiego lub zmniejszenia w jak największym stopniu określa rodzaje składowisk odpadów (składowisko odpadów niebezpiecznych, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne, składowisko odpadów obojętnych; wymagania lokalizacyjne dla wszystkich rodzajów składowisk; procedury i kryteria przyjmowania, kontroli i nadzoru oraz zamknięcia i nadzoru poeksploatacyjnego
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/96/WE z dnia 27 stycznia 2002 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz. Urz. WE L 37 z 13.2.2003, str. 27, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359)	Ograniczenie ilości zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych (WEEE), a ponadto, ponowne użycie, recykling oraz inne formy odzysku takiego złomu tak, aby ograniczyć ilość usuwanych odpadów. Jest nim również dążenie do poprawy funkcjonowania w środowisku naturalnym wszystkich podmiotów zaangażowanych w cykl życia urządzeń elektrycznych i elektronicznych, tzn. producentów, dystrybutorów i konsumentów, w szczególności podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w przetwarzanie

Tytuł aktu	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
	<p>zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych.</p> <p>definiuje zbiórkę, przetwarzanie, odzysk; określa iż z selektywnie zebranych materiałów i części składowych zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych należy usunąć m.in.: odpady azbestu oraz części składowe zawierające azbest</p>
<p>Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.1.2003, str. 27, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 314)</p>	<p>Ustanawia kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, zgodnie z zasadami określonymi w dyrektywie 1999/31/WE, w szczególności w jej załączniku II.</p> <p>kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska; w polskim prawodawstwie regulowana przez Rozporządzenie MGIP z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu</p>
<p>Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/12/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L114 z 27.4.2006, str. 9)</p>	<p>Osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego oprócz podejmowania działań zapewniających odpowiedzialne unieszkodliwianie oraz odzysk odpadów, również podejmowanie środków ograniczających produkcję odpadów, w szczególności przez wspieranie czystych technologii oraz produktów nadających się do recyklingu i ponownego wykorzystania.</p> <p>Nie odnosi się bezpośrednio do azbestu, jednak określa kategorię odpadów Q 13 wg. załącznika nr 1: Wszelkie materiały, substancje lub produkty, których wykorzystywanie zostało prawnie zakazane</p>
<p>Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1)</p>	<p>Zapewnienie ochrony środowiska podczas przemieszczania odpadów</p> <p>ogólne przepisy proceduralne dotyczące przemieszczania odpadów na terytorium wspólnoty z tranzytem lub bez tranzytu przez państwa trzecie, oraz w obrębie państw członkowskich</p>

Krajowe akty normatywne regulujące tematykę związaną z azbestem

Regulacje prawne dotyczące azbestu są rozproszone (około 10 ustaw i 40 rozporządzeń). Biorąc pod uwagę zakres przedmiotowego opracowania poniżej wymieniono i krótko scharakteryzowano najważniejsze rozporządzenia.

Zagadnienia dotyczące wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terytorium Polski regulowane są przez następujące ustawy i rozporządzenia:

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
Zakaz stosowania azbestu	
Ustawy	
Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)	Ustawa zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec (przepisy nie mają zastosowania do diafragm do istniejących instalacji elektrolitycznych zawierających azbest chryzotylowy oraz do wałów z azbestu stosowanych do ciągnięcia szkła). Ustawa również reguluje zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.
Rozporządzenia	
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 i z 2008 r. Nr 200, poz. 1235)	Rozporządzenie m.in. określa sposób inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest, w miejscach ich wykorzystywania oraz terminy przedkładania odpowiednio wojewodzie albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o: rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest, o czasie i sposobie usuwania azbestu.
Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania azbestu, BHP	
Ustawy	
Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)	Wdraża dyrektywę 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy
Rozporządzenia	
Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)	Obowiązek pracodawcy zatrudniającego pracowników przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów, ochrony przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest; szkolenia pracowników, plany pracy, przerwy i czyszczenie ubrań
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.)	Tryb, metody, rodzaj, przypadki konieczności prowadzenia ciągłych pomiarów, wymagania laboratoryjne, rejestrowanie i przechowywanie pomiarów i badań; dotyczy pyłów zawierających azbest najwyższe dopuszczalne zanieczyszczenie może wynosić nie więcej jak 0,1 włókna/cm ³
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późn. zm.)	Częstotliwość badań, obowiązki pracodawcy w zakresie pomiarów i badań; rejestr czynników szkodliwych, obowiązek udostępniania wyników pracownikom
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.)	Wykaz substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym i sposób ich rejestrowania; sposób prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawiania w kontakcie z substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym; sposób prowadzenia rejestru pracowników zatrudnionych przy tych pracach;

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
	<p>wzory dokumentów dotyczących narażenia pracowników na substancje, preparaty, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym oraz sposób przechowywania i przekazywania tych dokumentów do podmiotów właściwych do rozpoznawania lub stwierdzania chorób zawodowych;</p> <p>szczegółowe warunki ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez substancje, preparaty, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym;</p> <p>warunki i sposób monitorowania stanu zdrowia pracowników narażonych na działanie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.</p> <p>azbest Numer indeksowy:650-013-00-6 /Nr CAS12001-28-4 /Rakotwórczy Kat 1 /0,1</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649)</p>	<p>Obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów azbestowych;</p> <p>sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów azbestowych;</p> <p>warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania;</p> <p>wymagania, jakimi powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest;</p> <p>obowiązek opracowania szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)</p>	<p>Obowiązki kierownika budowy w zakresie robót budowlanych, polegających na usuwaniu i naprawie wyrobów budowlanych zawierających azbest</p>
Ochrona zdrowia i opieka medyczna	
Rozporządzenia	
<p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)</p>	<p>Tryb i zakres okresowych badań lekarskich warunki, które muszą spełniać podmioty uprawnione do przeprowadzania okresowych badań lekarskich częstotliwość wykonywania okresowych badań lekarskich oraz sposób ich dokumentowania sposób sprawowania nadzoru nad przeprowadzaniem okresowych badań lekarskich</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)</p>	<p>Tryb kierowania na leczenie uzdrowiskowe oraz tryb rozliczania kosztów</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603)</p>	<p>Wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie;</p> <p>Sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania z budżetem państwa kosztów leków</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w</p>	<p>Ustala wzór książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych</p>

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)	
Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)	Azbest jako niedopuszczalny dodatek w materiałach budowlanych
Ochrona środowiska przed zanieczyszczeniem azbestem	
Ustawy	
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)	Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa reguluje m.in. opracowywanie programów ochrony środowiska, postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, prowadzenie państwowego monitoringu środowiska, ochronę powietrza przed zanieczyszczeniem i sposób postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, ochronę powierzchni ziemi, przeciwdziałania zanieczyszczeniom (w tym konieczność oznaczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których się znajduje, konieczność dokumentowania informacji dotyczącej m.in. występowania azbestu).
Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414 z późn. zm.)	W jednym z zapisów ustawy jest art. 30, ust. 3., który stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 ww. artykułu, jeśli ich realizacja może spowodować: zagrożenia bezpieczeństwa ludzi, pogorszenie stanu środowiska lub pogorszenie warunków zdrowotno – sanitarnych
Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84 z późn. zm.)	Ustawa reguluje zagadnienia dotyczące problematyki substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych oraz określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji na zdrowie człowieka lub na środowisko
Rozporządzenia	
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)	Rodzaje instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości: do przetwarzania azbestu lub do wytwarzania lub przetwarzania produktów zawierających azbest
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439)	Sposoby przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska zawiera wzór informacji dotyczącej azbestu

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.)	Obligatoryjne sporządzanie raportu dla przedsięwzięć polegających na wydobywaniu azbestu, instalacji do wytwarzania lub przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest: produktów azbestowo cementowych w ilości nie niższej niż 200 ton gotowego produktu rocznie, materiałów ciernych w ilości nie niższej niż 50 ton gotowego produktu rocznie innych produktów zawierających azbest w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie fakultatywnie sporządza się raport dla innych instalacji do wytwarzania lub przetwarzania produktów zawierających azbest
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291)	Zakres, metodyki referencyjne wykonywania okresowych pomiarów emisji do powietrza z instalacji do produkcji lub obróbki wyrobów zawierających azbest
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12)	Graniczne wartości dla zanieczyszczeń powietrza i środowiska
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217)	Opłaty za składowanie odpadów zawierających azbest 17.06.01* materiały izolacyjne zawierające azbest – 0 (100 [^]) zł 17.06.05* materiały konstrukcyjne zawierające azbest 0 (100 [^]) zł ^ wysokości jednostkowej stawki opłaty, którą stosuje się w przypadku ustalania opłaty podwyższonej lub administracyjnej kary pieniężnej (zgodnie z art. 293 oraz 309 ustawy — Prawo ochrony Środowiska
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260, poz. 2181)	Standardy emisyjne instalacji do produkcji lub obróbki wyrobów zawierających azbest
Transport	
Ustawy	
Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.)	Zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem, zasady dokonywania oceny zgodności ciśnieniowych urządzeń transportowych oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach
Rozporządzenia	
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)	Zakres i sposoby stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (w tym azbestu) Przepisy o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z następujących klas towarów niebezpiecznych klasa 9 — różne materiały i przedmioty niebezpieczne
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów	Szczegółowe warunki i tryb wystawiania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (w tym azbestu), zwanego i

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)	przedłużania jego ważności; wzór świadectwa dopuszczenia pojazdu, sposób wypełniania świadectwa dopuszczenia pojazdu
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571)	Zasady kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (w tym azbest)
Inne	
Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667)	Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych (w tym azbestu)
Gospodarka odpadami	
Ustawy	
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251)	Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Ustawa określa obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym m.in. odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje postępowanie w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania, w tym składowania odpadów. Ustawa m.in. określa zakres planów gospodarki odpadami, sposób ich opiniowania i sposób monitorowania oraz rodzaje odpadów, które powinny być ujęte na każdym szczeblu ich opracowania
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1495)	Określa azbest oraz części składowe zawierające azbest jako składniki niebezpieczne, materiały lub części składowe, które powinny być usunięte ze zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego
Rozporządzenia	
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206)	Zharmonizowany z wymogami UE katalog odpadów 060701 * odpady z produkcji, stosowania i obrotu chlorowców i przetwórstwa chloru, odpady z elektrolizy; 061304 * odpady z przetwarzania azbestu; 101181 * odpady z procesów termicznych - odpady z hutnictwa szkła zawierającego azbest; 101309 * odpady z produkcji spoiw mineralnych - odpady zawierające azbest z produkcji wyrobów azbestowo-cementowych; 150111 " odpady opakowaniowe - włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (azbest); 16.01.11 * odpady nie ujęte w innych grupach - zużyte pojazdy i ich elementy -okładziny hamulcowe zawierające azbest ; 16.02.12 * zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,;

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
	17.06. Materiały izolacyjne oraz konstrukcyjne zawierające azbest: 17.06.01 * materiały izolacyjne zawierające azbest ; 17.06.05 * materiały konstrukcyjne zawierające azbest (np. płyty a-c, rury a-c); oraz 17.09.03* inne odpady z remontów i demontażu zawierające substancje niebezpieczne; 15.02.02* sorbenty, materiały filtracyjne, tkaniny do wycierania i ubrania ochronne zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi; 20.01.35 zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769)	Rodzaje odpadów, których przewóz na terytorium Polski, w celu unieszkodliwiania jest zabroniony; zabrania przywozu i składowania na terenie Polski odpadów zawierających azbest
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620)	– zakres sposobów, formę sporządzania wojewódzkiego, powiatowego, gminnego planu gospodarki azbest uwzględniony w wojewódzkim planie gospodarki odpadami
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858)	Zakres, czas, sposoby oraz warunki prowadzenia monitoringu składowisk odpadów; przepisów tego rozporządzenia nie stosuje się do składowisk odpadów niebezpiecznych, na których składowane są wyłącznie następujące rodzaje odpadów niebezpiecznych pochodzących z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, tj.: 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu. (Dz. U. Nr 186, poz. 1553)	Procedura dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu; kryteria dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów niebezpiecznych, obojętnych, innych niż niebezpieczne i obojętne; kryteria i procedury dopuszczania odpadów (w tym azbestu) na składowiska podziemne
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 i z 2009 r. Nr 39, poz. 320)	Szczegółowe wymagania dotyczące lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów: odpady, 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest lub 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest, składa się w opakowaniu, w którym zostały dostarczone na składowisko odpadów; każdorazowo po umieszczeniu odpadów na składowisku odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacji syntetyczną lub warstwą ziemi; na składowisku odpadów lub kwaterze nie prowadzi się robót mogących powodować uwolnienia włókien; należy zakończyć na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia; następnie składowisko odpadów wypełnia się ziemią do poziomu terenu; po wypełnieniu składowiska warstwą ziemi na tym

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
	terenie nie mogą być budowane budynki, wykonywane wykopy, instalacje naziemne i podziemne ani nie prowadzi się robót naruszających strukturę tego składowiska odpadów
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356)	Rodzaje odpadów oraz warunki ich odzysku w procesach odzysku R14 i R15 zużyte urządzenia zawierające wolny azbest mogą być odzyskany w procesie R15 (Przetwarzanie odpadów, w celu ich przygotowania do odzysku, w tym do recyklingu) Z urządzeń usuwany jest azbest, a następnie poddawany unieszkodliwieniu w procesie D5 (tj. składowaniu na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na składowiskach inne niż niebezpieczne)
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935)	Szczegółowe wymagania jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów w zakresie lokalizacji, eksploatacji i likwidacji oraz zakres, sposób i warunki prowadzenia monitoringu; Składowanie odpadów zawierających azbest prowadzi się ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników, związanego z emisją pyłów pochodzących z dyspersji włókien azbestowych
Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)	Materiały zawierające azbest jako mogą być składowane nieselektywnie
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są uznane za niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347)	Warunki, w których uznaje się, że odpady wymienione na liście odpadów niebezpiecznych nie posiadają właściwości lub składników i właściwości powodujących, że odpady te stanowią odpady niebezpieczne
Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być skierowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych (Dz. U. Nr 209, poz. 1514)	W sposób nieselektywny na składowiskach podziemnych mogą być składowane odpady z kodem: 17.06.01* Materiały izolacyjne zawierające azbest 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213)	Wzory dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów w tym azbestu
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686)	Zakres informacji oraz wzory formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych dotyczących również azbestu
Pozostałe	
Ustawy	
Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.)	Określa warunki, zakazy i ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu, stosowania lub nabywania substancji chemicznych i preparatów chemicznych Definiuje substancje i preparaty niebezpieczne
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.)	Kryteria i sposoby klasyfikowania substancji i preparatów chemicznych
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych	Wykaz substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem

Tytuł aktu normatywnego	Przedmiot regulacji (w zakresie dotyczącym azbestu)
wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674)	

Załącznik nr 2 Wzór „PROTOKOŁU ODBIORU (stwierdzenie usunięcia wyrobów zawierających azbest)”

1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):

.....
/imię i nazwisko/

.....
/adres/

2. Miejsce odbioru odpadów zawierających azbest:

..... nr ew. działki:.....

3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):

.....
4. Ilość usuniętych odpadów (w m² lub Mg):.....

5. Informacja czy na nieruchomości znajdują się jeszcze wyroby zawierające azbest (jeśli tak podać szacunkowo ilość):.....

6. Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą.

7. Oświadczam, że prace związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest zostały wykonane z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych, a teren został prawidłowo oczyszczony z odpadów azbestowych.

.....
/data i podpis właściciela działki/ /data i podpis przedstawiciela wykonawcy/

Uwagi:

Protokół został sporządzony w dwóch egzemplarzach: jeden dla odbierającego odpady celem przekazania do Urzędu Gminy w, drugi dla właściciela nieruchomości.

Załącznik nr 3 - Wzór „Wniosku o odebranie odpadów zawierających azbest”

1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):

.....
/imię i nazwisko/

.....
/adres, tel. kontaktowy/

2. Miejsce wytworzenia odpadów zawierających azbest:

..... nr ew. działki:.....

3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):

.....
4. Ilość odpadów (w m²):.....

5. Źródło powstania (określić skąd odpad pochodzi – wymiana pokrycia dachowego/elewacji budynku):.....

6. Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą.

.....
/data i podpis właściciela działki/

Uwagi:

1. Wniosek należy złożyć w Sekretariacie Urzędu Gminy w, ul.

Załącznik nr 4 - Wzór „INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST) I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

(opracowana na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska /Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.2/ oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003 r w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest / Dz.U.03.192.1876 /).

1. Miejsce, adres

2. Właściciel/zarządca/użytkownik*):

a) osoba prawna - nazwa, adres

b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres

3. Tytuł własności

4. Nazwa, rodzaj wyrobu2)

5. Ilość (m², Mg³)

6. Termin rozpoczęcia eksploatacji wyrobu :

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu

b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji

8. Inne istotne informacje o wyrobach 4)

.....

.....
(podpis)

Data

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 5 - Wzór „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”

Miejsce, obiekt, urządzenie budowlane, instalacja przemysłowa

Adres miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej

Pomieszczenie:

Rodzaj, nazwa wyrobu ¹⁾:

Ilość wyrobów (m², tony) ²⁾:

Grupa, Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena
<i>Przyjęta</i>		
<i>Punktacja</i>		
I	Sposób zastosowania azbestu	
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30
2.	Tynk zawierający azbest	30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1000kg/m ³)	25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem	10
II	Rodzaj azbestu	
5.	Azbest chryzotylowy	5
6.	Inny azbest	15
III	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem	
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien	30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej	10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna	0
IV	Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem	
10.	Duże uszkodzenia ³⁾	30
11.	Małe uszkodzenia ⁴⁾	10
12.	Brak	0
V	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem	
13.	Wyrób jest przedmiotem jakiś prac	15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)	10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania	10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)	10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza	10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	10
VI	Wykorzystanie pomieszczenia	
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	35

- 21. Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób 30
- 22. Czasowo wykorzystywane pomieszczenie 20
- 23. Rzadko wykorzystywane pomieszczenie 10

VII Usytuowanie wyrobu

- 24. Bezpośrednio w pomieszczeniu 30
- 25. Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem 25
- 26. W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne) ... 25
- 27. Za zawieszonym szczelnym sufitem, lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym 10

A. Suma punktów oceny

B. Stopień pilności I

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)

65 i więcej punktów

C. Stopień pilności II

(ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku)

powyżej 35 do 60 punktów

D. Stopień pilności III

(ponowna ocena w terminie do 5 lat)

do 35 punktów

³⁾ duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni większej niż 3% powierzchni wyrobu,

⁴⁾ małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

UWAGA: podkreślić należy tylko pozycje w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Podsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....

.....

oceniający – nazwisko i imię

właściciel, zarządca obiektu

dane osobowe

adres

data:

¹⁾ Według grup wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym, Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym.

**Załącznik nr 6 - Wzór „INFORMACJI O WYROBACH
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE”**

(opracowana na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska /Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.2/ oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003 r w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest / Dz.U.03.192.1876 /).

1. Miejsce, adres

2. Właściciel/zarządca*):

a) osoba prawna - nazwa, adres,

b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres

3. Tytuł własności

4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾

5. Ilość (m², tony)³⁾

6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów

7. Planowane usunięcia wyrobów:

a) sposób

b) przez kogo

c) termin

8. Inne istotne informacje⁴⁾

.....
(podpis)

Data

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

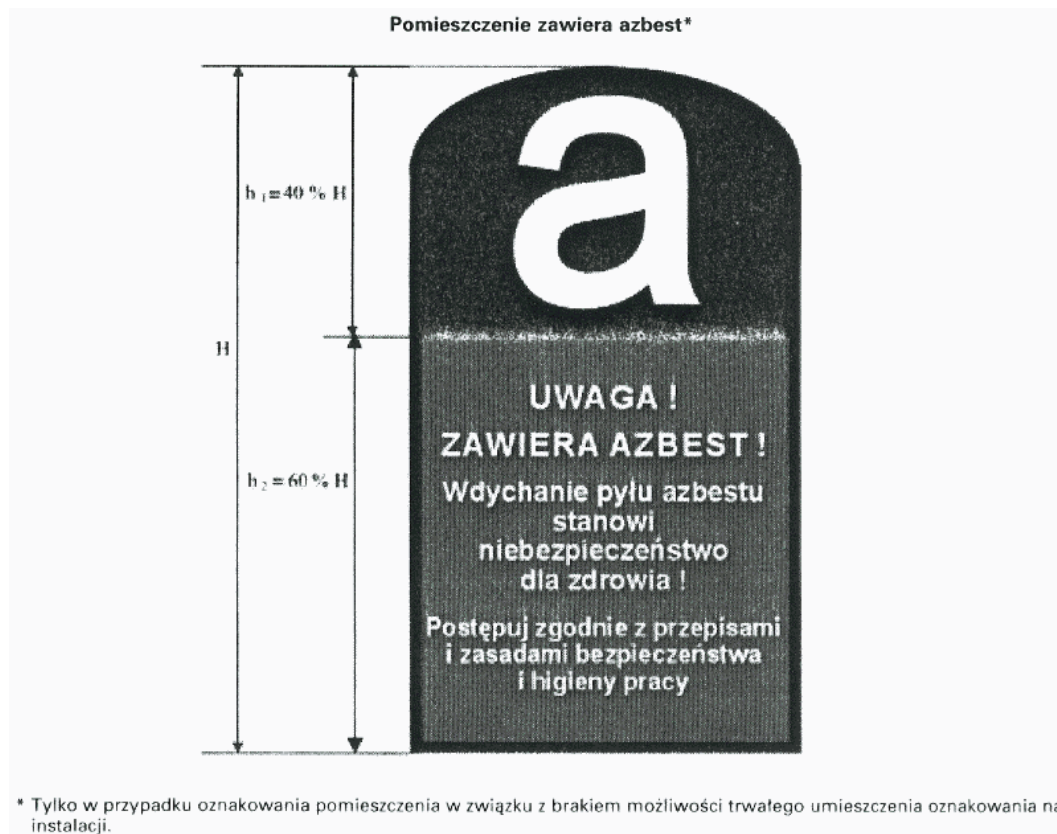
2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

**Załącznik nr 7 - Wzór „OZNAKOWANIA INSTALACJI, URZĄDZEŃ
LUB POMIESZCZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY
ZAWIERAJĄCE AZBEST”**

Powyższe oznakowanie wzorowane jest na oznakowaniu z postanowienia Unii Europejskiej – załącznika Nr II do Dyrektywy 83/478/EWG. Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
 - części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - części dolnej ($h_2 = 60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

Załącznik nr 8 - Przykład tablicy ogłoszeń dotyczącej problematyki azbestu w Urzędzie Miasta i Gminy

Przepisy prawne

Informacje

1. Przepisy prawne:

akt, nazwa, w sprawie, źródło, skrócony lub pełny tekst.

A. Zezwolenia

B. Adresy

C. Programy i plany

D. Fundusze ochrony środowiska

2. Procedury

E. Fundusze zagraniczne

F. Inne informacje

Przykład informacji o przepisach prawnych:

"Niniejszym podaje się do wiadomości, że ukazało się [na przykład]: "Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r - w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U.Nr.192, poz.1876).

Powyższe rozporządzenie wprowadza szereg obowiązków dla właścicieli lub zarządców miejsc, gdzie były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. Rozporządzenie, jak wyżej, koresponduje z treścią rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 09.10.2002 r w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.Nr.175,poz. 1439)."

Przykład informacji o procedurach:

"Niniejszym informuje się, że ukazał się "Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest".

Treść „Informatora” została również opublikowana na stronie internetowej dotyczącej azbestu, dostępnej z portalu Ministerstwa Gospodarki (np. wpisz hasło azbest do wyszukiwania¹ – prawa górna część strony MG; znajdziesz tytuł AZBEST – Program likwidacji zagrożeń dla Polski – „kliknij”, tam dalsze informacje).

W „Informatorze” zostały podane do publicznej wiadomości obowiązujące procedury postępowania dotyczące, jak poniżej:

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur.

Są to:

¹ Można też „kliknąć” następujące hasła widoczne na górnej belce: albo | nowości |, albo | programy |, albo | opracowania |.

- Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.
- Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.
- Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.
- Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.
- Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.
- Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- Procedura 6 - dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Szczegółowy tekst wszystkich procedur jest do wglądu w "Informatorze".

Przykłady dotyczące rodzaju informacji.

A. Zezwolenia

- dotyczące zatwierdzenia programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest dla firmy
- na okres
- dotyczące udzielonych zezwoleń na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, dla firmy
- na okres
- dotyczące udzielonych zezwoleń budowlanych na wykonywanie prac remontowo-budowlanych w zakresie zabezpieczania/usuwania wyrobów zawierających azbest, z posesji/obiektu w
- przy ul nr.....
- w okresie
- dotyczące wstrzymania działalności wytwórcy odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

B . Adresy

- adresu Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Garwolinie jako organu właściwego dla zbierania "Ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - od właścicieli lub zarządców miejsc zabudowania takich wyrobów,
- adresu Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie, jako organu właściwego dla kontroli czystości powietrza i poziomu emisji azbestu,
- adresu Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie, jako organu właściwego dla wydawania decyzji o wstrzymaniu działalności posiadacza odpadów, w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów - w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi.

C. Programy

- informacje dotyczące powiatowego programu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest,
- Fundusze ochrony środowiska – informacje o krajowych funduszach:
 - gminnym funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
 - powiatowym funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
 - wojewódzkim funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
 - Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

E. Informacje o warunkach pozyskiwania zagranicznych funduszy ochrony środowiska oraz o instytucjach krajowych udzielających pomocy w tym zakresie.

F. Inne informacje.

Spis tabel

Tabela 1. Klasyfikacja odpadów zawierających azbest	4
Tabela 2. Ilość wyrobów zawierających azbest i powierzchnia tych wyrobów zgromadzona na terenie obiektów należących do osób fizycznych i osób prawnych.....	11
Tabela 3. Wykaz istniejących i przygotowywanych składowisk odpadów zawierających azbest (stan na wrzesień 2009 r.)	16
Tabela 4. Cele w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych.....	20
Tabela 5. Ilość wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia na terenie <i>gminy Żelechów</i> .21	
Tabela 6. Harmonogram zadań do realizacji w ramach Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu <i>gminy Żelechów</i> na lata 2009 - 2032.....	25
Tabela 7. Wskaźniki monitorowania wdrażania Programu.....	32